

VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2011. gada 13. jūlijā*

Lieta T-39/07

Eni SpA, Roma (Itālija), ko pārstāv Dž. M. Roberti [*G. M. Roberti*] un I. Peredžo [*I. Perego*], advokāti,

prasītājs,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv V. Di Buči [*V. Di Bucci*], Dž. Konte [*G. Conte*] un V. Botka [*V. Bottka*], pārstāvji,

atbildētāja,

par prasību atcelt, ciktāl tas attiecas uz *Eni SpA*, Komisijas 2006. gada 29. novembra Lēmumu C(2006) 5700, galīgā redakcija, par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta COMP/F/38.638 — Butadiēnkaučuks un emulsijas

* Tiesvedības valoda — itāļu.

polimerizācijā iegūts butadiēnstirolkauts) vai, pakārtoti, atcelt vai samazināt *Eni* uzlikto naudas sodu.

VISPĀRĒJĀ TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: F. Deuss [*F. Dehousse*] (referents), kas veic priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši I. Višņevska-Bjalecka [*I. Wiszniewska-Bialecka*] un N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretāre K. Poheca [*K. Pocheć*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 12. oktobra tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

Tiesvedības priekšvēsture

- ¹ Ar 2006. gada 29. novembra Lēmumu C(2006) 5700, galīgā redakcija (Lieta COMP/F/38.638 — Butadiēnkauts un emulsijas polimerizācijā iegūts butadiēnstirolkauts; turpmāk tekstā — “apstrīdētais lēmums”), Eiropas Kopienų Komisija

ir konstatējusi, ka vairāki uzņēmumi ir pārkāpuši EKL 81. panta 1. punktu un Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ) 53. pantu, piedaloties aizliegtā vienošanās iepriekš minēto ražojumu tirgū.

2 Uzņēmumi, kam adresēts apstrīdētais lēmums, ir:

— *Bayer AG*, Lēverkūzene [*Leverkusen*] (Vācija);

— *The Dow Chemical Company*, Midlande [*Midland*], Mičigana (Amerikas Savienotās Valstis) (turpmāk tekstā — “*Dow Chemical*”);

— *Dow Deutschland Inc.*, Švalbaha [*Schwalbach*] (Vācija);

— *Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH* (agrāk — *Dow Deutschland GmbH & Co. OHG*), Švalbaha;

— *Dow Europe*, Horgena [*Horgen*] (Šveice);

— *Eni SpA*, Roma (Itālija);

— *Polimeri Europa SpA*, Brindizi [*Brindisi*] (Itālija) (turpmāk tekstā — “*Polimeri*”);

— *Shell Petroleum NV*, Hāga (Nīderlande);

- *Shell Nederland BV*, Hāga;

  - *Shell Nederland Chemie BV*, Roterdama (Nīderlande);

  - *Unipetrol a.s.*, Prāga (Čehijas Republika);

  - *Kaučuk a.s.*, Kralupinadvltavu [*Kralupy nad Vltavou*] (Čehijas Republika);

  - *Trade-Stomil sp. z o.o.*, Lodza [*Łódź*] (Polija) (turpmāk tekstā — “*Stomil*”).
- 3 *Dow Chemical* tieši vai netieši pilnībā kontrolē *Dow Deutschland*, *Dow Deutschland Anlagengesellschaft* un *Dow Europe* (turpmāk tekstā visi kopā — “*Dow*”) (apstrīdētā lēmuma preambulas 16.–21. apsvērumš).
- 4 *Eni* darbību saistībā ar attiecīgajiem ražojumiem sākotnēji nodrošināja *EniChem Elastomeri Srl*, kuru netieši kontrolēja *Eni* ar savas meitas sabiedrības *EniChem SpA* (turpmāk tekstā — “*EniChem SpA*”) starpniecību. 1997. gada 1. novembrī *EniChem Elastomeri* apvienojās ar *EniChem SpA*. *Eni* kontrolēja 99,97% no *EniChem SpA*. 2002. gada 1. janvārī *EniChem SpA* nodeva savu stratēģisko ķīmijas darbību (tostarp darbību saistībā ar butadiēnkaučuku un emulsijas polimerizācijā iegūtu butadiēnstirolkaučuku) savai 100% piederošai meitas sabiedrībai *Polimeri*. Kopš 2002. gada 21. oktobra *Eni* tieši un pilnībā kontrolē *Polimeri*. Kopš 2003. gada 1. maija *EniChem SpA* nomainīja savu nosaukumu uz *Syndial SpA* (apstrīdētā lēmuma preambulas 26.–32. apsvērumš). Komisija apstrīdētajā lēmumā, atsaucoties uz jebkuru *Eni* piederošo

sabiedrību (turpmāk tekstā — “*EniChem*”), lieto nosaukumu “*EniChem*” (apstrīdētā lēmuma preambulas 36. apsvērumš).

- 5 *Shell Nederland Chemie* ir *Shell Nederland* meitas sabiedrība, savukārt *Shell Nederland* pilnībā pieder *Shell Petroleum* (turpmāk tekstā visi kopā — “*Shell*”) (apstrīdētā lēmuma preambulas 38.–40. apsvērumš).
- 6 *Kaučuk* tika izveidots 1997. gadā, apvienojot *Kaučuk Group a.s.* un *Chemopetrol Group a.s.* 1997. gada 21. jūlijā *Unipetrol* pilnībā pārņēma visus apvienoto uzņēmumu aktīvus, tiesības un saistības. *Unipetrol* pieder 100% daļu *Kaučuk* kapitālā (apstrīdētā lēmuma preambulas 45. un 46. apsvērumš). Turklāt saskaņā ar apstrīdēto lēmumu no 1991. gada līdz 2003. gada 28. februārim *Tavorex s.r.o.* (turpmāk tekstā — “*Tavorex*”), kas reģistrēts Čehijas Republikā, pārstāvēja *Kaučuk* (un tā priekštecī *Kaučuk Group*) eksporta jautājumos. Tāpat saskaņā ar apstrīdēto lēmumu *Tavorex* kopš 1996. gada pārstāvēja *Kaučuk* Eiropas sintētiskā kaučuka asociācijas sanāksmēs (apstrīdētā lēmuma preambulas 49. apsvērumš).
- 7 Saskaņā ar apstrīdēto lēmumu *Stomil* pārstāvēja Polijas ražotāju *Chemical Company Dwory S.A.* (turpmāk tekstā — “*Dwory*”) eksporta jomā jau aptuveni 30 gadus, vismaz līdz 2001. gadam. Turklāt saskaņā ar apstrīdēto lēmumu *Stomil* no 1997. līdz 2000. gadam pārstāvēja *Dwory* Eiropas sintētiskā kaučuka asociācijas sanāksmēs (apstrīdētā lēmuma preambulas 51. apsvērumš).
- 8 Pārkāpuma ilgumam noteiktais laikposms ir no 1996. gada 20. maija līdz 2002. gada 28. novembrim (*Bayer, Eni* un *Polimeri*), no 1996. gada 20. maija līdz 1999. gada 31. maijam (*Shell Petroleum, Shell Nederland* un *Shell Nederland Chemie*), no 1996. gada 1. jūlija līdz 2002. gada 28. novembrim (*Dow Chemical*), no 1996. gada 1. jūlija līdz 2001. gada 27. novembrim (*Dow Deutschland*), no 1999. gada 16. novembra līdz 2002. gada 28. novembrim (*Unipetrol* un *Kaučuk*), no 1999. gada 16. novembra līdz 2000. gada 22. februārim (*Stomil*), no 2001. gada 22. februāra līdz 2002. gada

28. februārim (*Dow Deutschland Anlagengesellschaft*) un no 2001. gada 26. novembra līdz 2002. gada 28. novembrim (*Dow Europe*) (apstrīdētā lēmuma preambulas 476.–485. apsvērumi un rezolutīvās daļas 1. pants).

- 9 Butadiēnkaučuks (turpmāk tekstā — “BK”) un emulsijas polimerizācijā iegūts butadiēnstirolkaučuks (turpmāk tekstā — “EPBK”) ir sintētiski kaučuki, kurus galvenokārt izmanto riepu ražošanā. Šie abi produkti ir aizvietojami savā starpā un ar citiem sintētiskajiem kaučukiem, kā arī ar dabisko kaučuku (apstrīdētā lēmuma preambulas 3.–6. apsvērumi).
- 10 Papildus šā lēmuma adresātiem arī citi ražotāji, kas atrodas Āzijā un Austrumeiropā, ierobežotā daudzumā tirgoja BK un EPBK EEZ teritorijā. Turklāt ievērojamu daļu BK ražo tieši lielie riepu ražotāji (apstrīdētā lēmuma preambulas 54. apsvērumi).
- 11 2002. gada 20. decembrī *Bayer* sazinājās ar Komisijas dienestiem un izteica vēlmi sadarboties atbilstoši Komisijas paziņojumam par atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] un sodanaudas [naudas soda] samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.; turpmāk tekstā — “paziņojums par sadarbību”) saistībā ar BK un EPBK. Attiecībā uz EPBK *Bayer* sniedza mutisku paziņojumu, kurā bija aprakstītas karteļa darbības. Šis mutiskais paziņojums ir ierakstīts kasetē (apstrīdētā lēmuma preambulas 67. apsvērumi).
- 12 2003. gada 14. janvārī *Bayer* sniedza mutisku paziņojumu, kurā bija aprakstītas karteļa darbības saistībā ar BK. Šis mutiskais paziņojums ir ierakstīts kasetē. *Bayer* iesniedza arī Eiropas sintētiskā kaučuka ražotāju asociācijas BK komitejas sanāksmju protokolus (apstrīdētā lēmuma preambulas 68. apsvērumi).

- 13 2003. gada 5. februārī Komisija paziņoja *Bayer* savu lēmumu par šī uzņēmuma nosacītu atbrīvošanu no naudas soda (apstrīdētā lēmuma preambulas 69. apsvērumš).
- 14 2003. gada 27. martā Komisija veica pārbaudes apmeklējumu saskaņā ar Padomes 1962. gada 6. februāra Regulas Nr. 17 — Pirmās regulas par [EKL 81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.) 14. panta 3. punktu *Dow Deutschland & Co* telpās (apstrīdētā lēmuma preambulas 70. apsvērumš).
- 15 Laikā no 2003. gada septembra līdz 2006. gada jūlijam Komisija uzņēmumiem, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti, ir nosūtījusi vairākus informācijas pieprasījumus atbilstoši Regulas Nr. 17 11. pantam un Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EKL] 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), 18. pantam (apstrīdētā lēmuma preambulas 71. apsvērumš).
- 16 2003. gada 16. oktobrī *Dow Deutschland* un *Dow Deutschland & Co*. tikās ar Komisijas dienestiem un izteica vēlmi sadarboties atbilstoši paziņojumam par sadarbību. Šis tikšanās laikā tika sniegti mutvārdu paskaidrojumi par karteļa darbībām saistībā ar BK un EPBK. Šie mutvārdu paskaidrojumi tika ierakstīti. Tāpat tika iesniegti dokumenti saistībā ar karteli (apstrīdētā lēmuma preambulas 72. apsvērumš).
- 17 2005. gada 4. martā *Dow Deutschland* tika informēts par Komisijas nodomu tam samazināt naudas sodu par 30–50% (apstrīdētā lēmuma preambulas 73. apsvērumš).

- 18 2005. gada 7. jūnijā Komisija uzsāka procesu un nosūtīja uzņēmumiem, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti, izņemot *Unipetrol*, kā arī uzņēmumam *Dwory* pirmo paziņojumu par iebildumiem. Pirmais paziņojums par iebildumiem tika pieņemts arī attiecībā uz *Tavorex*, bet netika tam paziņots, ņemot vērā, ka kopš 2004. gada oktobra *Tavorex* ir bankrotējis. Līdz ar to process attiecībā uz *Tavorex* ir izbeigts (apstrīdētā lēmuma preambulas 49. un 74. apsvērums).
- 19 Iesaistītie uzņēmumi ir iesnieguši savus rakstveida apsvērumus saistībā ar šo pirmo paziņojumu par iebildumiem (apstrīdētā lēmuma preambulas 75. apsvērums). Tiem bija arī sniegta pieeja lietas materiāliem *CD-ROM* formā, kā arī mutiskiem paziņojumiem un ar tiem saistītiem dokumentiem Komisijas telpās (apstrīdētā lēmuma preambulas 76. apsvērums).
- 20 2005. gada 3. novembrī *Manufacture française des pneumatiques Michelin* (turpmāk tekstā — “*Michelin*”) iesniedza lūgumu atļaut tam iestāties procesā. 2006. gada 13. janvārī tas iesniedza rakstveida apsvērumus (apstrīdētā lēmuma preambulas 78. apsvērums).
- 21 2006. gada 6. aprīlī Komisija pieņēma otro paziņojumu par iebildumiem, ko tā nosūtīja uzņēmumiem, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti. Iesaistītie uzņēmumi iesniedza rakstveida apsvērumus saistībā ar minēto paziņojumu (apstrīdētā lēmuma preambulas 84. apsvērums).
- 22 2006. gada 12. maijā *Michelin* iesniedza sūdzību saskaņā ar Komisijas 2004. gada 7. aprīļa Regulas (EK) Nr. 773/2004 par lietas izskatīšanu saskaņā ar [EKL] 81. un 82. pantu, ko vada Komisija (OV L 123, 18. lpp.), 5. pantu (apstrīdētā lēmuma preambulas 85. apsvērums).

- 23 2006. gada 22. jūnijā uzņēmumi, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti, izņemot *Stomil*, un uzņēmums *Michelin* piedalījās Komisijas rīkotā noklausīšanās (apstrīdētā lēmuma preambulas 86. apsvērum).
- 24 Iztrūkstot pietiekamiem pierādījumiem par *Dwory* dalību kartelī, Komisija pieņēma lēmumu izbeigt procesu pret to (apstrīdētā lēmuma preambulas 88. apsvērum). Līdzīgi Komisija pieņēma lēmumu izbeigt procesu arī pret *Syndial* (apstrīdētā lēmuma preambulas 89. apsvērum).
- 25 Turklāt, lai gan sākotnēji tika izmantoti divi dažādi lietu numuri (viens attiecībā uz BK un otrs attiecībā uz EPBK — COMP/E-1/38.637 un COMP/E-1/38.638), Komisija pēc pirmā paziņojuma par iebildumiem lieto vienotu numuru (COMP/E/38.638) (apstrīdētā lēmuma preambulas 90. un 91. apsvērum).
- 26 2006. gada 29. novembrī administratīvais process tika izbeigts ar apstrīdētā Komisijas lēmuma pieņemšanu.
- 27 Saskaņā ar apstrīdētā lēmuma rezolutīvās daļas 1. pantu turpmāk uzskaitītie uzņēmumi ir pārkāpuši EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu, norādītajos laika periodos piedaloties vienotā un turpinātā nolīgumā, kura ietvaros tie ir vienojušies par cenu mērķu noteikšanu, par klientu sadali, izmantojot līgumus par otras puses klientu

nepiesaistīšanu, un par sensitīvas informācijas apmaiņu saistībā ar cenām, konkurentiem un klientiem BK un EPBK nozarē:

- a) *Bayer* no 1996. gada 20. maija līdz 2002. gada 28. novembrim;
- b) *Dow Chemical* no 1996. gada 1. jūlija līdz 2002. gada 28. novembrim; *Dow Deutschland* no 1996. gada 1. jūlija līdz 2001. gada 27. novembrim; *Dow Deutschland Anlagengesellschaft* no 2001. gada 22. februāra līdz 2002. gada 28. februārim; *Dow Europe* no 2001. gada 26. novembra līdz 2002. gada 28. novembrim;
- c) *Eni* no 1996. gada 20. maija līdz 2002. gada 28. novembrim; *Polimeri* no 1996. gada 20. maija līdz 2002. gada 28. novembrim;
- d) *Shell Petroleum* no 1996. gada 20. maija līdz 1999. gada 31. maijam; *Shell Nederland* no 1996. gada 20. maija līdz 1999. gada 31. maijam; *Shell Nederland Chemie* no 1996. gada 20. maija līdz 1999. gada 31. maijam;
- e) *Unipetrol* no 1999. gada 16. novembra līdz 2002. gada 28. novembrim; *Kaučuk* no 1999. gada 16. novembra līdz 2002. gada 28. novembrim;
- f) *Stomil* no 1999. gada 16. novembra līdz 2000. gada 22. februārim.

²⁸ Pamatojoties uz apstrīdētajā lēmumā konstatētajiem faktiem un veikto juridisko vērtējumu, Komisija attiecīgajiem uzņēmumiem uzlika naudas sodus, kuru summa tika aprēķināta, piemērojot metodiku, kas izklāstīta Pamatnostādnēs sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā — “pamatnostādnes”), kā arī paziņojumā par sadarbību.

- 29 Ar apstrīdētā lēmuma rezolutīvās daļas 2. pantu ir uzlikti šādi naudas sodi:
- a) *Bayer*: EUR 0;
  - b) *Dow Chemical*: EUR 64,575 miljoni, no kuriem:
    - i) EUR 60,27 miljoni solidāri ar *Dow Deutschland*;
    - ii) EUR 47,355 miljoni solidāri ar *Dow Deutschland Anlagengesellschaft* un *Dow Europe*;
  - c) *Eni* un *Polimeri* solidāri: EUR 272,25 miljoni;
  - d) *Shell Petroleum*, *Shell Nederland* un *Shell Nederland Chemie* solidāri: EUR 160,875 miljoni;
  - e) *Unipetrol* un *Kaučuk* solidāri: EUR 17,55 miljoni;
  - f) *Stomil*: EUR 3,8 miljoni.
- 30 Ar apstrīdētā lēmuma rezolutīvās daļas 3. pantu 1. pantā minētajiem uzņēmumiem ir noteikts pienākums nekavējoties izbeigt, ja tie to vēl nav izdarījuši, šajā pantā minētos pārkāpumus un turpmāk atturēties no jebkādas 1. pantā minētās darbības vai rīcības, kā arī no visa veida pasākumiem, kuriem ir līdzvērtīgs mērķis vai sekas.

Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

- 31 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas [tolaik — Pirmās instances tiesa] kancelejā iesniegts 2007. gada 16. februārī, *Eni* cēla šo prasību.
- 32 Ar Vispārējās tiesas priekšsēdētāja 2009. gada 31. marta lēmumu N. Vāls tika norīkots par tiesnesi, lai papildinātu palātas sastāvu viena no tiesnešiem nespējas piedalīties dēļ.
- 33 Pēc tiesneša referenta ziņojuma Vispārējā tiesa (pirmā palāta) nolēma sākt mutvārdu procesu.
- 34 Vispārējās tiesas Reglamenta 64. pantā paredzēto procesa organizatorisko pasākumu ietvaros Vispārējā tiesa ir aicinājusi lietas dalībniekus atbildēt uz dažiem jautājumiem un iesniegt noteiktus dokumentus. Lietas dalībnieki izpildīja šos lūgumus noteiktajos termiņos.
- 35 Lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Vispārējās tiesas uzdotajiem mutvārdu jautājumiem tika uzklausi 2009. gada 12. oktobra tiesas sēdē.
- 36 *Eni* prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— atcelt apstrīdēto lēmumu tiktāl, ciktāl tajā ir atzīta *Eni* atbildība par rīcību, par kuru ir uzlikts attiecīgais naudas sods;

— pakārtoti, atcelt vai samazināt naudas sodu, kas *Eni* ir uzlikts saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 2. pantu;

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

³⁷ Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

— noraidīt prasību;

— piespriest *Eni* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

³⁸ Savu prasījumu pamatojumam *Eni* izvirza divus pamatus. Sava pirmā pamata ietvaros *Eni* apstrīd Komisijas lēmumu to atzīt par atbildīgu par pārkāpumu. Sava otrā pamata ietvaros *Eni* apgalvo, ka Komisija esot nepareizi noteikusi naudas soda apmēru.

A — Par prasījumiem daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu

1. Par pirmo pamatu, saskaņā ar kuru Eni esot prettiesiski atzīts par vainīgu pārkāpumā

- 39 *Eni* norāda, ka saskaņā ar apstrīdēto lēmumu īpašumtiesības uz 100 % kādas sabiedrības kapitāla esot pamats prezumpcijai, ka mātes sabiedrība īsteno izšķirošu ietekmi uz tās meitas sabiedrības rīcību, kas izslēdz iespēju, ka meitas sabiedrība patiešām autonomi nosaka savu komercpolitiku. No apstrīdētā lēmuma *Eni* secina, ka šajā gadījumā pierādīšanas pienākums esot pārcelts, jo tad attiecīgajam uzņēmumam esot jāpierāda, ka prezumpcija, kas balstīta uz pilnīgu kapitāla kontroli, nav pamatota.
- 40 Pirmais *Eni* izvirzītais prasības pamats ir iedalāms četrās daļās. Pirmās daļas ietvaros *Eni* uzskata, ka Komisija esot piemērojusi kļūdainu kritēriju mātes sabiedrības atbildības izvērtēšanai. Otrās daļas ietvaros *Eni* apgalvo, ka Komisija esot kļūdaini atzinusi attiecībā uz *Eni* objektīvu atbildību. Trešās daļas ietvaros *Eni* norāda, ka tas administratīvā procesa laikā esot sniedzis pierādījumus, kuru dēļ Komisijai esot bijis jāsecina, ka *Eni* nebija īstenojis ietekmi uz *Syndial/Polimeri* komercpolitiku. Ceturtās daļas ietvaros *Eni* apgalvo, ka Komisija esot pārkāpusi kapitālsabiedrību ierobežotās atbildības principu un kopīgos principus attiecībā uz atbildību.

a) Par pirmo daļu saistībā ar vainojamības pārkāpumā nosacījumu kļūdainu piemērošanu

Lietas dalībnieku argumenti

- ⁴¹ Norādot, ka Komisijai esot pienākums pierādīt konkurences tiesību normu pārkāpumu (Tiesas 1998. gada 17. decembra spriedums lietā C-185/95 P *Baustahlgewebe*/Komisija, *Recueil*, I-8417. lpp., un Regulas Nr. 1/2003 2. pants), *Eni* uzskata, ka pieeja, ko Komisija izmantojusi apstrīdētajā lēmumā, esot pretrunā judikatūrai un tās pašas praksei.
- ⁴² Saistībā ar judikatūru, atsaucoties pirmām kārtām uz spriedumiem, ko lietā *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija pasludinājusi Vispārējā tiesa (Vispārējās tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-354/94 *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija, *Recueil*, II-2111. lpp.) un — apelācijas instancē — Tiesa (Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedums lietā C-286/98 P *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija, *Recueil*, I-9925. lpp.; turpmāk tekstā — “spriedums lietā *Stora*”), *Eni* uzskata, ka minētajos spriedumos esot apstiprināts princips, saskaņā ar kuru mātes sabiedrību var atzīt par atbildīgu par tās meitas sabiedrības rīcību tikai tad, ja meitas sabiedrība savu rīcību tirgū nenosaka autonomi, bet galvenokārt piemēro mātes sabiedrības dotus norādījumus (iepriekš minētais spriedums lietā *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija). Šajā sakarā Tiesa esot apstiprinājusi, ka īpašumtiesības uz kapitālu vien nevar būt pamats atbildībai par konkurences tiesību normu pārkāpumiem (iepriekš minētais spriedums lietā *Stora*). Tāpat *Eni* atsaucas uz secinājumiem, kurus ģenerāladvokāts Mišo [*Misch*] sniedzis saistībā ar iepriekš minēto spriedumu lietā *Stora* (*Recueil*, I-9928. lpp.) un kuriem Tiesa piekritusi. Minētajā lietā prasītājas uzvedība administratīvā procesa laikā un vairāku *Stora* grupas sabiedrību piedalīšanās pārkāpumā esot ļāvušas secināt, ka ar apstākli, ka *Stora* pieder 100% tā meitas sabiedrību kapitāla, pietiek, lai to atzītu par atbildīgu par meitas sabiedrību rīcību. *Eni* no tā secina, ka tikai ļoti īpaši apstākļi,

kas katrā ziņā ir papildinoši, ļauj uzskatīt grupas vadošās sabiedrības atbildību par pierādītu tādējādi, ka nav jāveic papildu pārbaude, lai noskaidrotu, vai tā ir faktiski īstenojusi izšķirošu ietekmi uz tās meitas sabiedrības, kas pārkāpusi EKL 81. pantu, rīcību.

- 43 Tiesa esot izdarījusi līdzīgus secinājumus vēlākās lietās, kurās bija aplūkojams tāds pats jautājums. Šajā ziņā *Eni* atsaucas uz Tiesas 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-196/99 P *Aristrain*/Komisija (*Recueil*, I-11005. lpp.) un 2005. gada 28. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (Krājums, I-5425. lpp.). Šiem spriedumiem, lai gan tie attiecas uz māsas sabiedrībām, esot nozīme, jo tajos esot apstiprināts, ka, lai konstatētu grupā ietilpstošās juridiskās personas atbildību, Komisijai ir rūpīgi jāizanalizē visas attiecības starp šīs grupas uzņēmumiem. Tāpat *Eni* atsaucas uz Tiesas 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-222/04 *Cassa di Risparmio di Firenze* u.c. (Krājums, I-289. lpp.). Pretēji Komisijas apgalvojumam minētais spriedums neesot nelabvēlīgs *Eni* nostājai. Tajā esot apstiprināts, ka īpašumtiesības uz visu kapitālu vien nav pielīdzināmas ietekmes uz vadību faktiskajai īstenošanai.
- 44 Arī Vispārējā tiesa neesot nospriedusi, ka īpašumtiesības uz 100% kapitāla sabiedrībā, kas reāli izdarījusi konkurences tiesību normu pārkāpumus, pašas par sevi būtu pamats konstatēt mātes sabiedrības atbildību, ja nav citu apstākļu, kas liecinātu, ka mātes sabiedrība ir faktiski izmantojusi no šīm īpašumtiesībām izrietošās pilnvaras. Šajā ziņā *Eni* norāda uz vairākiem "apliecinājumiem", kuri ļautu apstiprināt prezumpciju, kas balstīta uz īpašumtiesībām uz kapitālu, un kurus Vispārējā tiesa esot identificējusi noteiktās lietās.
- 45 *Eni* atzīst, ka divos nesen pasludinātajos spriedumos Vispārējā tiesa esot uzskatījusi, ka gadījumā, ja mātes sabiedrībai ir 100% kontrole pār tās meitas sabiedrību, kas ir vainīga pārkāpjošā rīcībā, pastāv atspēkojamā prezumpcija, ka minētā mātes sabiedrība faktiski īsteno izšķirošu ietekmi uz tās meitas sabiedrības rīcību, un ka līdz ar to mātes sabiedrībai ir jāatspēko šī prezumpcija, sniedzot pierādījumus par tās meitas

sabiedrības autonomiju (Vispārējās tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumi lietā T-314/01 *Avebe*/Komisija, Krājums, II-3085. lpp., un lietā T-330/01 *Akzo Nobel*/Komisija, Krājums, II-3389. lpp.). Tomēr šo abu spriedumu rūpīga analīze liecinot, ka Komisijas lēmumi, ar kuriem konstatēta mātes sabiedrību atbildība par to meitas sabiedrību izdarītajiem konkurences tiesību normu pārkāpumiem, esot atzīti šajā ziņā par tiesiskiem tikai tādēļ, ka pastāv virkne precīzāku apstākļu, kas, pēc *Eni* domām, neesot uzskatāmi tikai par īpašumtiesībām uz kapitālu.

⁴⁶ Saistībā ar Vispārējās tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-43/02 *Jungbunzlauer*/Komisija (Krājums, II-3435. lpp.), ko Komisija minējusi savos procesuālajos dokumentos, *Eni* norāda, ka jautājums par atbildības prezumpciju esot bijis izskatīts tikai kā blakus jautājums un tikai tādēļ, lai apstiprinātu, ka tā nav piemērojama aplūkojamajā gadījumā. Turklāt *Eni* uzsver, ka mātes sabiedrība *Jungbunzlauer Holding AG* neesot bijusi iesaistīta sodītajā pārkāpumā, lai gan tai pilnībā piederēja prasītājas minētajā lietā un *Jungbunzlauer GmbH* kapitāls.

⁴⁷ *Eni* no tā secina, ka, tostarp ievērojot iepriekš 45. punktā minēto spriedumu lietā *Avebe*/Komisija, iespējamā prezumpcija par mātes sabiedrības “izšķirošu ietekmi” uz savu meitas sabiedrību, kurā tai pieder 100 % kapitāla, varot tikt izvirzīta tikai tad, ja papildus īpašumtiesībām uz visu kapitālu pastāv citi “pietiekami ievērojami apliecinājumi”. Katrā ziņā attiecīgai sabiedrībai vienmēr esot iespēja “atspēkot šo prezumpciju, sniedzot Komisijai administratīvā procesa laikā pietiekamus pierādījumus” (iepriekš 45. punktā minētais spriedums lietā *Akzo Nobel*/Komisija).

⁴⁸ Turklāt *Eni* nostāju apstiprinot Vispārējās tiesas 2007. gada 26. aprīļa spriedums apvienotajās lietās T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 un T-136/02 *Bolloré u.c./Komisija* (Krājums, II-947. lpp.). Minētajā spriedumā esot skaidri noteikts, ka Komisijas tēze, saskaņā ar kuru prezumpcija, kas balstīta uz īpašumtiesībām uz visu kapitālu, pati par sevi ļauj konstatēt mātes

sabiedrības atbildību, esot juridiski nepamatota. Esot tiesa, ka īpašumtiesības uz 100% kapitāla var liecināt par izšķirošu ietekmi, bet ar to vien nepietiekot, lai pierādītu šo ietekmi. Saskaņā ar minēto spriedumu šādā gadījumā tomēr esot jāsniedz pierādījumi par citiem apstākļiem papildus dalības apmēram.

- 49 Saistībā ar Komisijas agrāku lēmumu pieņemšanas praksi *Eni* norāda, ka pirms Komisijas 2005. gada 19. janvāra Lēmuma par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta COMP/E-1/37.773 — *AMCA*; turpmāk tekstā — “lēmums lietā *AMCA*”) pieņemšanas sabiedrības atbildība par EKL 81. panta pārkāpumu nekad neesot bijusi atzīta tikai tādēļ, ka tā īsteno kontroli pār kādu citu sabiedrību. Ja nebija citu apstākļu, Komisija nekonstatēja un nepaplašināja atbildību grupas vadošajai sabiedrībai.
- 50 It īpaši *Eni* atsaucas uz Komisijas 2003. gada 16. decembra lēmumu par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta COMP/E-1/38.240 - Rūpnieciskās caurules) (kopsavilkums - OV 2004, L 125, 50. lpp.), kā arī Komisijas 2004. gada 20. oktobra lēmumu (Lieta COMP/C.38.238/B.2 — Jēltabaka — Spānija) un 2005. gada 20. oktobra lēmumu (Lieta COMP/C.38.281/B.2 — Jēltabaka — Itālija) par procedūrām saskaņā ar EKL 81. pantu. *Eni* atgādina informāciju, ko tā secinājusi no minētajiem lēmumiem, attiecībā uz kuriem detalizētā analīze tikusi sniegta saistībā ar otro paziņojumu par iebildumiem.
- 51 No minētajiem lēmumiem izrietot, ka vismaz līdz 2005. gadam Komisijas prakse nepārprotami bija nepiešķirt izšķirošu nozīmi apstāklim, ka mātes sabiedrībai pieder viss uzņēmuma, kas reāli piedalījies pārkāpumā, kapitāls, nosakot ietekmi, kāda šai sabiedrībai bijusi uz minētā meitas uzņēmuma komercpolitiku. Dalība kapitālā 100% vai gandrīz 100% apmērā “atvieglāja” Komisijas pienākumu sniegt pierādījumus, bet nekad neesot bijusi pamats atcelt šo pienākumu. Turpinājumā *Eni* norāda

pierādījumus, kurus Komisija bija atzinusi par īpaši svarīgiem citu lēmumu ietvaros. Neviens no šiem pierādījumiem nepastāvēt saiknē starp *Eni* un *Polimeri* vai *Syndial*.

52 Turklāt *Eni* norāda, ka tas apzinās judikatūru, saskaņā ar kuru, piemērojot naudas sodus konkurences jomā, ir noraidāmi jebkādi iebildumi, kas balstīti uz Komisijas agrāko lēmumu pieņemšanas praksi. Tomēr Vispārējā tiesa esot norādījusi, ka pat šīs tiesību normas (konkrētajā gadījumā — Regulas Nr. 17 15. pants) piemērošanā katram atsevišķam gadījumam Komisijai ir jāievēro vispārējie tiesību principi, tostarp vienlīdzīgas attieksmes princips, kā to interpretējušas Kopienu tiesas (Vispārējās tiesas 2006. gada 27. septembra spriedums lietā T-59/02 *Archer Daniels Midland/Komisija*, Krājums, II-3627. lpp.). Tātad diskrecionārā vara, ko Komisija mēģina īstenot, tomēr esot ierobežota ar nepieciešamību ievērot pamatprincipus. Turklāt esot jānodala naudas soda apmēra noteikšana, attiecībā uz kuru Komisijai ir diskrecionārā vara, no par pārkāpumu atbildīgā tiesību subjekta vai subjektu identificēšanas. Šajā pēdējā gadījumā Komisijai neesot diskrecionārās varas. To apstiprinot secinājumi, ko sniegusi ģenerālvokāte Kokote [*Kokott*] saistībā ar Tiesas 2007. gada 11. decembra spriedumu lietā C-280/06 *ETI* u.c. (Krājums, I-10893. un I-10896. lpp.). Tātad tā nevarot atsaukties uz šādu varu, lai neievērotu tās agrāko lēmumu pieņemšanas praksi. Visbeidzot, *Eni* norāda, ka līdz ar pārmaiņām Komisijas praksē neesot pieņemts pietiekams un konkrēts pamatojums, kas esot jāsniedz gadījumā, ja iestāde plāno atkāpties no agrākās pastāvīgas prakses. *Eni* uzskata, ka aplūkojamā lietā šāds pamatojums esot bijis jāsniedz vēl jo vairāk tādēļ, ka līdz ar šo jauno pieeju atbildība tiek noteikta tiesību subjektiem, kas nekāda ziņā nebija piedalījušies sodītajos pārkāpumos (Vispārējās tiesas 1994. gada 28. aprīļa spriedums lietā T-38/92 *AWS Benelux/Komisija*, *Recueil*, II-211. lpp.).

53 Visbeidzot, *Eni* uzskata, ka tiktāl, ciktāl Komisija, lai konstatētu tā atbildību par pārmestajiem pārkāpumiem, balstījies tikai uz prezumpciju par izšķirošu ietekmi, ko *Eni* bija īstenojis attiecībā uz *Polimeri* tādēļ, ka tam piederēja 100 % *Polimeri* kapitāla, tā esot pārkāpusi principus, kas saistīti ar mātes sabiedrību atbildību par to meitas sabiedrību izdarītajiem pārkāpumiem, kādi šie principi ir definēti Kopienu tiesu

judikatūrā saistībā ar EKL 81. un 82. pantu un Regulas Nr. 1/2003 2. pantu, saskaņā ar kuru Komisijai esot pienākums pierādīt konkurences tiesību normu pārkāpumus.

- 54 Saistībā ar apstrīdētajā lēmumā minētajiem “citiem apstākļiem”, uz kuriem Komisija atsaukusies savos procesuālajos dokumentos, *Eni* vispirms norāda, ka tajā minētie hierarhijas kārtībā sagatavotie ziņojumi atradās un bija ieslēgti meitas sabiedrībās un ka tos nenodeva augstākā līmenī esošajām sabiedrībām. Komisija esot tikai norādījusi, ka mātes sabiedrībai ir parastās pilnvaras attiecībā uz valdes iecelšanu. Tātad runa neesot par kādu atšķirīgu kontroles elementu. Turpinājumā tas, ka *Eni* nekad neesot atteicies no savas darbības ķīmijas nozarē, tāpat neesot šāds elements. Turklāt šis apgalvojums, kuram nebūtu jēgas, neesot iekļauts apstrīdētajā lēmumā. Visbeidzot, Komisijas minētās “sistemātiskās reorganizācijas” esot norādītas apstrīdētajā lēmumā tādēļ, lai apstrīdētu paša *Eni* izvirzītā apstākļa nozīmi. Turklāt šīs reorganizācijas liecinot, ka darbības, kas nav galvenās, tostarp ķīmija, esot palikušas atsevišķu sabiedrību ietvaros atšķirībā no citiem sektoriem.
- 55 Komisija lūdz noraidīt pirmā pamata pirmo daļu. Tā būtībā uzskata, ka tad, ja mātes sabiedrībai pieder 100 % tās meitas sabiedrības kapitāla, pastāvot prezumpcija, ka mātes sabiedrība īsteno izšķirošu ietekmi uz savas meitas sabiedrības rīcību.

Vispārējās tiesas vērtējums

- 56 Komisija apstrīdētajā lēmumā norāda, ka mātes sabiedrība varot tikt atzīta par atbildīgu par meitas sabiedrības prettiesisku rīcību, ja tā savu rīcību tirgū nenosaka autonomi. Šajā ziņā Komisija īpaši atsauca uz uzņēmuma jēdziena izpratni konkurences

tiesībās (apstrīdētā lēmuma preambulas 333. un 334. apsvērums). Komisija turklāt norāda, ka tā varot pieņemt, ka meitas sabiedrība, kura pilnībā pieder mātes sabiedrībai, galvenokārt piemēro mātes sabiedrības dotos norādījumus, un neesot jāpārbauda, vai mātes sabiedrība faktiski ir īstenojusi šo varu. Mātes sabiedrībai vai meitas sabiedrībai esot jāatspēko šī prezumpcija, iesniedzot pierādījumus tam, ka meitas sabiedrība ir autonomi noteikusi savu rīcību tirgū, nevis piemērojusi mātes sabiedrības norādījumus, tādējādi, ka tām nav piemērojams uzņēmuma jēdziens (apstrīdētā lēmuma preambulas 335. apsvērums).

- 57 Turklāt Komisija norāda, ka *EniChem SpA* esot atbildīga par tiešu dalību pārkāpumā. Tā precizē, ka *Eni* darbību saistībā ar attiecīgajiem ražojumiem sākotnēji nodrošināja *EniChem Elastomeri*, kuru netieši kontrolēja *Eni* ar savas meitas sabiedrības *EniChem SpA* starpniecību. Kā atgādināts šā sprieduma 4. punktā, 1997. gada 1. novembrī *EniChem Elastomeri* apvienojās ar *EniChem SpA*. *Eni* piederēja 99,97 % no *EniChem SpA*. 2002. gada 1. janvārī *EniChem SpA* nodeva savu stratēģisko ķīmijas darbību (tostarp darbību saistībā ar BK un EPBK) savai 100 % piederošai meitas sabiedrībai *Polimeri*. Kopš 2002. gada 21. oktobra *Eni* tieši un pilnībā kontrolē *Polimeri*. Kopš 2003. gada 1. maija *EniChem SpA* nomainīja savu nosaukumu uz *Syndial* (apstrīdētā lēmuma preambulas 26.–32. un 365.–367. apsvērums).

- 58 Visbeidzot, Komisija norāda, ka *Eni* tieši vai netieši kontrolēja gandrīz 100 % *EniChem Elastomeri*, *EniChem SpA*, *Syndial* un *Polimeri* kapitāla, un uzskata, ka vairāki apstākļi liecina, ka varēja pieņemt, ka *Eni* bija īstenojis izšķirošu ietekmi uz tā meitas sabiedrību rīcību. Turklāt, cita starpā atgādinot, ka 2002. gada 1. janvārī *Polimeri* ir pārņēmis *EniChem SpA* stratēģisko ķīmijas darbību un ka pastāvēja ievērojams risks, ka apstrīdētā lēmuma izpildes brīdī *Syndial* rīcībā nebūs pietiekamu aktīvu, lai samaksātu naudas sodu, Komisija ir uzskatījusi, ka *Polimeri* ir jāatzīst par

atbildīgu par *Syndial* rīcību, un ir nolēmusi neadresēt apstrīdēto lēmumu *Syndial*. Līdz ar to Komisija ir secinājusi, ka apstrīdētais lēmums ir jāadresē *Polimeri* un *Eni*, kuri ir jāatzīst par solidāri atbildīgiem par pārkāpumu (apstrīdētā lēmuma preambulas 365.–401. apsvērums).

- 59 *Eni* izvirzītā pirmā pamata pirmā daļa pamatojas būtībā uz juridisku atziņu, saskaņā ar kuru nepastāvot prezumpcija, ka mātes sabiedrība, kurai pieder 100% tās meitas sabiedrības kapitāla, īsteno izšķirošu ietekmi uz meitas sabiedrības rīcību.
- 60 Šajā sakarā vispirms ir jāatgādina, ka Kopienų konkurences tiesības attiecas uz uzņēmumu darbībām un ka uzņēmuma jēdziens ietver jebkuru vienību, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no šīs vienības juridiskā statusa un tās finansēšanas veida. Tiesa ir arī precizējusi, ka uzņēmuma jēdziens šajā kontekstā ir jāsaprot kā tāds, kas apzīmē ekonomisku vienību, pat tad, ja no juridiskā viedokļa šī ekonomiskā vienība sastāv no vairākām fiziskām vai juridiskām personām. Ja šāda ekonomiska vienība pārkāpj konkurences tiesību normas, tai saskaņā ar personiskās atbildības principu ir jāatbild par šo pārkāpumu. Kopienų konkurences tiesību pārkāpumā nepārprotami ir jāvairo juridiska persona, kam varēs uzlikt naudas sodu, un pēdējai ir jāadresē paziņojums par iebildumiem. Svarīgi ir arī, ka paziņojumā par iebildumiem ir norādīts, kādā statusā juridiskai personai tiek pārņemti apgalvotie fakti (skat. Tiesas 2009. gada 10. septembra spriedumu lietā *C-97/08 P Akzo Nobel u.c./Komisija, Recueil*, I-8237. lpp., 54.–57. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 61 Turklāt no pastāvīgās judikatūras izriet, ka meitas sabiedrības rīcībā var vainot mātes sabiedrību it īpaši tad, ja, lai gan tā ir atsevišķa juridiska persona, šī meitas sabiedrība savu rīcību tirgū nenosaka autonomi, bet gan galvenokārt piemēro mātes sabiedrības dotus norādījumus, ievērojot īpaši ekonomiskās, organizatoriskās un juridiskās saiknes, kas apvieno šīs abas juridiskās vienības. Tas tā ir tāpēc, ka šādā situācijā mātes sabiedrība un tās meitas sabiedrība ir vienas ekonomiskās vienības daļas un tādad

veido vienu uzņēmumu iepriekš minētās judikatūras izpratnē. Tātad tas, ka mātes sabiedrība un tās meitas sabiedrība ir viens uzņēmums, ļauj Komisijai adresēt mātes sabiedrībai lēmumu, ar kuru tiek uzlikts naudas sods, un neliek pierādīt mātes sabiedrības personisku līdzdalību šajā pārkāpumā (skat. iepriekš 60. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija, 58. un 59. punkts un tajos minētā judikatūra).

- 62 Tajā īpašajā gadījumā, kad mātes sabiedrībai pieder 100% meitas sabiedrības, kas ir izdarījusi Kopienų konkurences tiesību normu pārkāpumu, kapitāla, pirmkārt, šī mātes sabiedrība var īstenot izšķirošu ietekmi uz šīs meitas sabiedrības rīcību un, otrkārt, pastāv atspēkojama prezumpcija, ka minētā mātes sabiedrība faktiski īsteno izšķirošu ietekmi uz tās meitas sabiedrības rīcību. Šādos apstākļos pietiek, ja Komisija pierāda, ka viss meitas sabiedrības kapitāls pieder tās mātes sabiedrībai, lai prezumētu, ka pēdējā īsteno izšķirošu ietekmi uz šīs meitas sabiedrības komercpolitiku. Līdz ar to Komisija varēs uzskatīt mātes sabiedrību par solidāri atbildīgu par tās meitas sabiedrībai uzliktā naudas soda samaksu, ja vien šī mātes sabiedrība, kurai ir jāatspēko šī prezumpcija, neiesniedz pietiekamus pierādījumus, lai pierādītu, ka tās meitas sabiedrība rīkojas tirgū autonomi. Lai gan Tiesa tik tiešām iepriekš 42. punktā minētā sprieduma lietā *Stora* 28. un 29. punktā papildus īpašumtiesībām uz 100% meitas sabiedrības kapitāla ir minējusi citus apstākļus, kā, piemēram, to, ka nav apstrīdēts, ka mātes sabiedrība ietekmē meitas sabiedrības komercpolitiku, un kopējo abu sabiedrību pārstāvību administratīvā procesa laikā, tomēr Tiesa šos apstākļus ir minējusi tikai tādēļ, lai norādītu visus apstākļus, uz kuriem Vispārējā tiesa bija balstījusi savu pamatojumu, un nevis tādēļ, lai noteiktu, ka iepriekš minētā prezumpcija ir piemērojama tikai tad, ja tiek sniegti papildu apliecinājumi tam, ka mātes sabiedrība faktiski ir īstenojusi savu ietekmi. (skat. iepriekš 60. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija, 60.–62. punkts un tajos minētā judikatūra).

- 63 No tā izriet, ka pretēji *Eni* apgalvojumam pastāv atspēkojama prezumpcija, saskaņā ar kuru mātes sabiedrība, kurai pieder 100% tās meitas sabiedrības kapitāla, īsteno izšķirošu ietekmi uz tās meitas sabiedrības rīcību. *Eni* juridiskie apsvērumi tātad ir kļūdaini.
- 64 Attiecībā uz *Eni* minēto Komisijas agrāko lēmumu pieņemšanas praksi un tiktāl, ciktāl *Eni* atsauca uz vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu, vispirms ir jāatgādina, ka šā sprieduma 60.–62. punktā izklāstīto iemeslu dēļ mātes sabiedrība var tikt vainota meitas sabiedrības rīcībā, ar kuru tiek pārkāptas konkurences tiesību normas. Turklāt ir jānorāda, ka mātes sabiedrības vainošana pārkāpumā ir iespēja, kuru izvērtē Komisija (šajā ziņā skat. Tiesas 2009. gada 24. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P un C-137/07 P *Erste Bank der österreichischen Sparkassen*/Komisija, Krājums, I-8681. lpp., 82. punkts, un Vispārējās tiesas 2006. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02 *Raiffeisen Zentralbank Österreich* u.c./Komisija, Krājums, II-5169. lpp., 331. punkts). Šajos apstākļos ir jāsecina, ka tas vien, ka Komisija savā agrākajā lēmumu pieņemšanas praksē bija uzskatījusi, ka kādas lietas apstākļi neattaisno mātes sabiedrības vainošānu tās meitas sabiedrības rīcībā, nenozīmē, ka Komisijai ir pienākums izdarīt šādu pašu secinājumu kādā vēlākā lēmumā (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 1999. gada 20. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās no T-305/94 līdz T-307/94, no T-313/94 līdz T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 un T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, tā sauktā "*PVC II* lieta", *Recueil*, II-931. lpp., 990. punkts). Pilnības labad ir jāatgādina, ka gadījumā, ja kāds uzņēmums ir pārkāpis EKL 81. panta 1. punktu, tas nevar izvairīties no jebkāda soda tādēļ, ka kādam citam tirgus dalībniekam naudas sods nav uzlikts, ja Vispārējās tiesas izskatīšanā pat nav lietas par šā pēdējā uzņēmuma situāciju (skat. iepriekš minēto spriedumu *PVC II* lietā, 1237. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 65 Tiktāl, ciktāl ar saviem argumentiem saistībā ar agrāko lēmumu pieņemšanas praksi *Eni* apgalvo, ka Komisija esot pārkāpusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, pietiek konstatēt, ka, ņemot vērā apstrīdētajā lēmumā minētos apstākļus (atkārtoti šā

sprieduma 56.–58. punktā), Komisija ir sniegusi pietiekamu pamatojumu, kādēļ tā nolēmusi vainot *Eni* tā meitas sabiedrību rīcībā.

- 66 Visbeidzot, ciktāl ar saviem argumentiem saistībā ar agrāko lēmumu pieņemšanas praksi *Eni* apgalvo, ka esot pārkāpts tiesiskās drošības princips, ir jāatgādina, ka Komisijas prakse, kāda tā izriet no aplūkojamās lietas, ir balstīta uz precīzu EKL 81. panta 1. punkta interpretāciju. Tātad tiesiskās drošības princips nevar liegt iespēju grozīt Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2008. gada 8. jūlija spriedumu lietā T-99/04 *AC-Treuhand*/Komisija, Krājums, II-1501. lpp., 163. punkts).
- 67 Ņemot vērā šos apstākļus, *Eni* izvirzītā pirmā prasības pamata pirmā daļa ir jānoraida kā nepamatota.

b) Par otro daļu, kas saistīta ar objektīvas atbildības kļūdainu piemērošanu

Lietas dalībnieku argumenti

- 68 *Eni* norāda, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija ne vien izvirza parasto prezumpciju par mātes sabiedrības vairojamību iespējamajos tās meitas sabiedrību, kurās mātes sabiedrībai pieder 100% kapitāla, izdarītajos pārkāpumos, bet arī paredz bezierunu objektīvu mātes sabiedrības atbildību, kas nosakāma ar neatspēkojamu prezumpciju. Šī pieeja esot pretrunā gan EKL 81. pantam, gan vispārējiem personiskās atbildības un soda principiem.

- 69 It īpaši *Eni* uzsver, ka Komisija esot apgalvojusi, ka principā atspēkošanas nolūkā izvirzītajiem apstākļiem būtībā nav nozīmes. Šī nostāja liecinot, ka ar apstrīdēto lēmumu bija domāts radīt neatspēkojamās atbildības koncepciju. Piemēram, Komisija esot atzinusi, ka nav nozīmes apstākļiem, ka nebija informācijas plūsmas starp meitas sabiedrībām un mātes sabiedrību, ka nebija savstarpējas piedalīšanās dažādu grupas sabiedrību vadības orgānos un ka *Eni* darbojās kā parasta finanšu holdinga sabiedrība attiecībā pret uzņēmumiem ķīmijas nozarē, kā arī jautājumam, vai grupas vadošā sabiedrība bija zinājusi par iespējamiem konkurences tiesību normu pārkāpumiem, ko izdarījušas tās meitas sabiedrības.
- 70 Komisija uzskatot, ka tas, ka *Eni* “tieši vai netieši” “iecēla vairākumu vai pat visus valdes locekļus” tā meitas sabiedrībās, ir pietiekams pamats, lai nolemtu, ka *Eni* ir vainojams apgalvotajos konkurences tiesību normu pārkāpumos, ko izdarījuši *Syndial/Polimeri*. Tomēr šādas pilnvaras dabiski izrietot no īpašumtiesībām uz visu kapitālu (vai pat tikai tā lielāko daļu). Līdz ar to *Eni* neredzot, ar kādiem pretējiem pierādījumiem būtu iespējams atspēkot šo prezumpciju.
- 71 Lēmums lietā *AMCA* (skat. šā sprieduma 49. punktu), ko analizējis *Eni*, liecinot par Komisija nodoma pārvērst mātes sabiedrību atbildību par objektīvu atbildību radikalizāciju. Ar to tiekot pārkāpti personiskās atbildības un soda pamatprincipi, jo mātes sabiedrības atbildība esot balstīta vienīgi uz dalību kapitālā attiecībās starp juridiski atsevišķām personām. Tāpat no tā esot secināms pat tiesiskuma principa pārkāpums.
- 72 Ir tiesa, ka personiskās atbildības princips esot jāpielāgo gadījumos, kad tas ir piemērojams administratīvā procesa ietvaros un saistībā ar juridiskām personām, attiecībā uz kurām nevar *stricto sensu* runāt par vainu nodoma formā. Lai gan tas tā ir, pat kolektīvie subjekti esot “spējīgi pārkāpt tiesību normas, kas uz tiem attiecas”, un “no tā acīmredzami izrietot, ka tos nevar vainot pārkāpumos, kurus tie nav izdarījuši”

(ģenerālvokāta Ruisa-Harabo Kolomera [*Ruiz-Jarabo Colomer*] secinājumi saistībā ar Tiesas 2004. gada 7. janvāra spriedumu apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland u.c./Komisija, Recueil*, I-123., I-133. lpp.). Kā esot vairākkārt apstiprināts judikatūrā, ir skaidrs, ka, ņemot vērā attiecīgo pārkāpumu raksturu un ar to saistīto sodu raksturu un smagumu, atbildība par šo pārkāpumu izdarīšanu ir personiska (Tiesas 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-49/92 P Komisija/*Anic Partecipazioni, Recueil*, I-4125. lpp.) un ka juridiska persona varot tikt sodīta tikai par faktiem, kas tai tiek konkrēti pārmesti (Tiesas 2005. gada 14. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-65/02 P un C-73/02 P *ThyssenKrupp/Komisija, Krājums*, I-6773. lpp.). Vispārējā tiesa esot atgādinājusi šos principus 2006. gada 5. aprīļa spriedumā lietā T-279/02 *Degussa/Komisija* (Krājums, II-897. lpp.) un 2006. gada 4. jūlija spriedumā lietā T-304/02 *Hoek Loos/Komisija* (Krājums, II-1887. lpp.). Nosakot pārkāpumā vainojamo personu, nekad nevarot abstrahēties no atbildības personiskā rakstura, kuram līdz ar to esot noteikti jābūt saistītam ar uzņēmuma, kam adresēts lēmums, lomu ar aizliegto vienošanos skartajā darbības nozarē. No tā izrietot, ka konkurences jomā atbildības pamatā esot nevis dalība kapitālā, bet gan atbildība par vadību.

- 73 Visbeidzot, *Eni* uzskata, ka apstrīdētajā lēmumā neesot sniegts pamatojums. Piemēram, Komisija apgalvojot, ka informācijas plūsmai starp meitas sabiedrību un mātes sabiedrību nav nozīmes, lai gan citur tā esot sīki analizējusi šo plūsmu un personu, kas reāli piedalījušies apgalvotajā pret konkurenci vērstajā rīcībā, pienākumus. Turklāt šis analīzes rezultāts neesot pārliecinošs, jo tas neļāva nonākt līdz *Eni* (apstrīdētā lēmuma preambulas 376. apsvērum). Ņemot vērā, ka Komisija ir ieņēmusi jaunu nostāju attiecībā uz atbildības par konkurences tiesību normu pārkāpumiem pamatu, šis nepilnais pamatojums nešķiet atbilstošs EKL 253. pantam. Šajā sakarā *Eni* norāda, ka “tad, kad Komisija būtiski novirzās no agrākiem lēmumiem, tai ir skaidri jāizklāsta

sava argumentācija” (Tiesas 1975. gada 26. novembra spriedums lietā 73/74 *Groupe-ment des fabricants de papiers peints de Belgique* u.c./Komisija, *Recueil*, 1491. lpp.).

- 74 Komisija lūdz noraidīt pirmā prasības pamata otro daļu. Tā būtībā uzskata, ka apstrīdētajā lēmumā netiekot piemērota objektīva atbildība.

Vispārējās tiesas vērtējums

- 75 Pirmā prasības pamata otrās daļas ietvaros *Eni* balstās uz premisu, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā esot izmantojusi neatspēkojamu prezumpciju par mātes sabiedrības atbildību par tās meitas sabiedrību, kurās tai pieder 100% kapitāla, darbībām.

- 76 Tomēr šī premisa ir kļūdaina.

- 77 Apstrīdētajā lēmumā Komisija ir skaidri norādījusi, ka tā varēja pieņemt, ka meitas sabiedrība, kurā [mātes sabiedrībai] pieder 100% kapitāla, galvenokārt piemēro tās mātes sabiedrības dotus norādījumus un ka nav jāpārbauda, vai mātes sabiedrība ir faktiski izmantojusi šīs pilnvaras, un ka mātes sabiedrībai vai meitas sabiedrībai ir jāatspēko šī prezumpcija. Šajā sakarā Komisija precizē, ka varēja tikt sniegti pierādījumi tam, ka meitas sabiedrība bija autonomi noteikusi savu rīcību tirgū, nevis piemērojusi tās mātes sabiedrības dotus norādījumus, tādējādi, ka tām nav piemērojams “uzņēmuma” jēdziens (apstrīdētā lēmuma preambulas 335. apsvērums).

- 78 No tā izriet, ka pretēji *Eni* apgalvojumam Komisija apstrīdētajā lēmumā nav izmantojusi neatspēkojamu prezumpciju. Tas, ka apstrīdētā lēmuma preambulas 383.–394. apsvērumā Komisija noraidīja argumentus, ko *Eni* bija izvirzījis, lai atspēkotu prezumpciju, kas izriet no 100% kontroles pār tā meitas sabiedrībām, nenozīmē, ka minētā prezumpcija tiek pārvērsta par neatspēkojamu. Komisija ir tikai izteikusi savu viedokli, ka ar *Eni* izvirzītajiem argumentiem šo prezumpciju atspēkot nevar. Tas neliedz *Eni* — ko tas arī izdarījis šā prasības pamata trešās daļas ietvaros — apstrīdēt Komisijas nostāju šajā jautājumā.
- 79 Tāpat no tā izriet, ka *Eni* izvirzītais arguments par pamatojuma nesniegšanu šajā jautājumā nav pamatots.
- 80 Ņemot vērā šos apstākļus, *Eni* izvirzītā pirmā prasības pamata otrā daļa ir jānoraida kā nepamatota.

c) Par trešo daļu saistībā ar kļūdu *Eni* sniegto pierādījumu novērtēšanā

Lietas dalībnieku argumenti

- 81 Apstrīdot Komisijas tēzi par uz *Eni* attiecināmo prezumpciju, *Eni* tajā pašā laikā apgalvo, ka administratīvā procesa laikā tā esot sniegusi strukturēto datu un informācijas kopumu, kas liecinot, ka ķīmijas nozarē darbojošās grupas sabiedrības rīkojās autonomi.

- 82 Pirmkārt, saistībā ar informācijas plūsmas starp grupas sabiedrībām analīzi Komisija esot secinājusi, ka “atkarības attiecības starp dažādām personām, kas ir atbildīgas par [darbībām, kas saistītas ar BK/EPBK], tieši [novēd līdz] *EniChem SpA* un *Polimeri* [prezidentam ģenerāldirektoram (PĢD)” (apstrīdētā lēmuma preambulas 376. apsvērum). Informācijas plūsma nekādā ziņā neļaujot nonākt līdz *Eni*. Komisijai esot izdevies nonākt līdz sabiedrību, kas veic [nozāres] pamatdarbību, valdēm tikai netieši un ar mākslīgā apraksta palīdzību. Šajā ziņā *Eni* norāda uz apstrīdētā lēmuma preambulas 377. apsvērumu un precizē, ka tajā aprakstītā situācija atspoguļojot jebkuras komercsabiedrības parasto iekšējo uzbūvi. No tās tomēr neizrietot nekāda norāde uz līmeni, kurā tiek pieņemti dažādi lēmumi attiecīgās sabiedrības, kas veic pamatdarbību, ietvaros. Šī situācija būtiski atšķiroties no situācijām citās lietās, kurās personām, kas bija reāli piedalījušies pārkāpumā meitas sabiedrības uzdevumā, bija precīzi noteikts pienākums atskaitīties mātes sabiedrībai. Šajā sakarā *Eni* norāda uz vairākiem Komisijas lēmumiem. Tāpat no šā viedokļa *Eni* situācija atšķiroties no *Dow*, *Shell* un *Unipetrol* situācijas.
- 83 Nenorādot šajā sakarā nekādu pamatojumu, Komisija esot apgalvojusi, ka tai, “lai piemērotu prezumpciju, nav jāsniedz pierādījumi par informācijas plūsmu esamību” (apstrīdētā lēmuma preambulas 392. apsvērum) un ka “[*Eni*] apgalvojumam, ka tas neko nezināja [par tā meitas sabiedrību pret konkurenci vērstu rīcību], nav nozīmes” (apstrīdētā lēmuma preambulas 383. apsvērum). Tomēr konstatējums par informācijas plūsmām starp grupas sabiedrībām un tāpat par to, ka mātes sabiedrība bija zinājusi par tās meitas sabiedrību rīcību tirgū, esot nozīmīgs elements, kura uzdevums ir pierādīt, ka grupas vadošā sabiedrība ir faktiski iejaukusies tās meitas sabiedrību darbības vadībā.
- 84 Turklāt apgalvojums, ka “nemaz nav nepieciešams uzņemties meitas sabiedrības ikdienas vadību, lai īstenotu izšķirošu ietekmi un tās komercpolitiku” (apstrīdētā lēmuma preambulas 384. apsvērum), esot kļūdainis, jo mātes sabiedrības “izšķirošā ietekme” uz tās meitas sabiedrības rīcību tirgū nozīmējot, ka mātes sabiedrība ir aktīvi

iesaistīta meitas sabiedrības vadībā. Aplūkojamajā lietā neviens pierādījums neliecinot, ka *Eni* bija noteicis *Syndial/Polimeri* komercpolitiku un mērķus. *Eni* piebilst, ka Komisija savos procesuālajos dokumentos Vispārējā tiesā esot mēģinājusi minimizēt šā apstākļa nozīmi, uzskatot, ka runa ir ne vairāk kā par “papildu elementu”, kas papildina prezumpciju. Tas tomēr nozīmējot, ka *Eni* nebūtu jāatzīst par atbildīgu par pārkāpumu.

⁸⁵ Otrkārt, *Eni* norāda, ka administratīvā procesa laikā tas apgalvoja, ka nekad nebija tieši veicis darbību ar pārkāpumiem skartajā nozarē. Tāpat tas uzsvēra, ka ķīmija nebija daļa no tā pamatdarbības. 1990. gados *Eni* esot ticis pārveidots no holdinga sabiedrības uz sabiedrību, kas veic pamatdarbību, un tas esot īstenojis sarežģītu procesu, sadalot darbības dažādās struktūrvienībās, no kurām ar ķīmiju saistītās darbības tika izslēgtas. Turklāt minētās darbības esot tikušas racionalizētas, un 2002. gadā šis process esot ticis pabeigts līdz ar visu grupas ķīmisko darbību nodošanu *Polimeri. Polimeri* tirā peļņa 2002. gadā, kas tostarp attiecas uz aplūkojamo nozari, salīdzinājumā ar *Eni* tiro peļņu tajā pašā gadā liecinot, ka grupas rūpnieciskajā politikā ķīmiskām darbībām ir relatīvi liela nozīme. Ķīmijas nozares autonomiju apstiprinot arī grupas uzņēmuma pārvaldības noteikumi, ko *Eni* bija aprakstījis administratīvā procesa laikā. It īpaši lēmumi attiecībā uz meitas sabiedrību rūpniecisko politiku tika apspriesti un pieņemti dažādu šo uzņēmumu “operacionālo struktūrvienību” un dažādu “nodaļu” ietvaros, tieši nepiedaloties sabiedrības, kas veic pamatdarbību, valdes locekļiem vai prezidentam, vai — vēl jo mazāk — citām mātes sabiedrības instancēm. Turklāt *Eni* statūti un tā uzņēmuma pārvaldības noteikumi liecinot, ka attiecībās ar tā meitas sabiedrībām *Eni* bija tikai tehniskā un finanšu koordinators loma un ka tas sniedza meitas sabiedrībām nepieciešamo finanšu palīdzību. Saistībā ar hipotētisko finanšu

atbalstu, ko *Eni* sniedzis savām meitas sabiedrībām, kuru Komisija minējusi savos procesuālajos dokumentos Vispārējā tiesā, esot jānorāda, ka tas nav minēts apstrīdētajā lēmumā. Turklāt šim apstāklim neesot nozīmes, jo ikviens akcionārs var piedalīties finanšu darījumos saistībā ar sabiedrību, kurā tam pieder kapitāla daļas.

- ⁸⁶ Atsaucoties uz apstrīdētā lēmuma preambulas 387., 388., 390. un 391. apsvērumu, *Eni* norāda, ka Komisija esot pavisai vai pat acīmredzami kļūdaini izvērtējusi administratīvā procesa laikā sniegto informāciju. Apstrīdētajā lēmumā sistemātiski netiekot ņemti vērā jebkādi apstākļi, kas varētu vājināt Komisijas sākotnējo premisu, proti, ka sabiedrība, kas kontrolē 100 % kādas citas sabiedrības kapitāla, visos gadījumos ir atzīstama par atbildīgu par šīs meitas sabiedrības rīcību.
- ⁸⁷ Turklāt apgalvojums, ka “pamatdarbības definīcija un mātes sabiedrības lomas kā “holdinga sabiedrības” apraksts nav pārliecinoši argumenti attiecībā uz meitas sabiedrības faktisku autonomiju”, esot pretrunā Komisijas pastāvīgajai praksei, kas nesen apstiprināta lietā “Jēltabaka — Itālija” (skat. šā sprieduma 50. punktu). Šāda atšķirīga attieksme, kas turklāt nemaz neesot pamatota, esot arī nediskriminācijas principa, kas Komisijai jāievēro tās diskrecionārās varas īstenošanā, pārkāpums.
- ⁸⁸ Tāpat *Eni* norāda, ka vismaz līdz 2001. gadam tam tieši nepiederēja 100 % to uzņēmumu kapitāla, kas nodarbojas ar BK un EPBK ražošanu un tirdzniecību, un tas iegādājās *Polimeri* kapitālu tikai 2002. gada 21. oktobrī, t.i., administratīvā procesa pabeigšanas brīdī. Savukārt arguments, ka *Eni* “pastāvīgi reorganizēja” meitas sabiedrības “darbības”, nekādā ziņā neatbalstot Komisijas tēzi.

- 89 Treškārt, Komisija esot norādījusi, ka “direkciju pārklāšanās neesamība nevar tikt uzskatīta par nozīmīgu un — vēl jo mazāk — izšķirošu apstākli” (apstrīdētā lēmuma preambulas 393. apsvērumš). Ar šo apgalvojumu Komisija izvairoties izteikt viedokli par administratīvā procesa laikā *Eni* izvirzītajiem pierādījumiem, kas liecinot, ka neviena persona nebija pildījusi direktora funkcijas vienlaicīgi BK un EPBK nozares sabiedrībās un mātes sabiedrībā.
- 90 Visbeidzot, Komisija savos procesuālajos dokumentos Vispārējā tiesā esot uzskatījusi, ka, lai atspēkotu prezumpciju attiecībā uz mātes sabiedrību, kurai pieder 100% kapitāla meitas sabiedrībā, kas izdarījusi pārkāpumu, ir jānorāda uz īpašiem un neparastiem apstākļiem. Šī nostāja apstiprinot, ka visos gadījumos, kad kontroles daļība tiek īstenota saskaņā ar vispārīgām tiesībām, tikai šā fakta dēļ mātes sabiedrība būtu uzskatāma par solidāri atbildīgu par iespējamiem konkurences tiesību normu pārkāpumiem, ko izdarījusi tās meitas sabiedrība. Komisijas tēze esot ekstrēmistiska un maksimālistiska un esot pretrunā tās agrākajai praksei, tātad radot nevienlīdzīgu attieksmi.
- 91 Noslēgumā *Eni* norāda, ka pierādījumi, ko tas bija sniedzis, lai pierādītu tā meitas sabiedrību autonomiju, esot tikuši izskatīti un noraidīti bez izvērtēšanas to kontekstā un kopumā vai pat esot tikuši noraidīti ar tik vispārīgu formulējumu, ka noraidījuma pamatojums esot neizprotams. Tas esot arī acīmredzams labas pārvaldības principa pārkāpums.
- 92 Komisija lūdz noraidīt pirmā prasības pamata trešo daļu. Tā būtībā uzskata, ka ar *Eni* izvirzītajiem apstākļiem nepietiekot, lai atspēkotu aplūkojamajā lietā esošo prezumpciju.

Vispārējās tiesas vērtējums

- 93 Pirmā prasības pamata pirmās daļas ietvaros izklāstīto iemeslu dēļ Komisijai bija tiesības prezumēt, ka, tā kā *Eni* tieši vai netieši piederēja viss tā meitas sabiedrību kapitāls, tas īstenoja izšķirošu ietekmi uz to rīcību.
- 94 Tātad *Eni* bija jāatspēko šī prezumpcija, pierādot, ka minētās meitas sabiedrības bija autonomi noteikušas savu komercpolitiku tādējādi, ka tās neveidoja kopā ar *Eni* vienotu ekonomisku vienību un tātad vienu uzņēmumu EKL 81. panta izpratnē.
- 95 Konkrēti, *Eni* bija jāiesniedz visi pierādījumi par organizatoriskajām, ekonomiskajām un juridiskajām saiknēm starp tā meitas sabiedrībām un *Eni*, kuras tas uzskata par tādām, kas pierāda, ka tie neveido vienotu ekonomisku vienību. Vispārējai tiesai savā vērtējumā ir jāņem vērā visi pierādījumi, kuru raksturs un nozīmīgums var atšķirties atkarībā no katras attiecīgās lietas īpašajām iezīmēm (Vispārējās tiesas 2007. gada 12. decembra spriedums lietā T-112/05 *Akzo Nobel* u.c./Komisija, Krājums, II-5049. lpp., 65. punkts).
- 96 Pirmkārt, ar dažiem saviem argumentiem *Eni* būtībā apgalvo, ka, ņemot vērā lomu, kas tam noteikta cita starpā tā statūtos, tas neesot varējis īstenot izšķirošu ietekmi uz tā meitas sabiedrību komerciālajiem darījumiem. It īpaši tas norāda, ka tam esot "tikai tehniskā un finanšu koordinatora" loma. Tas nekad neesot "tieši veicis darbību attiecīgajā nozarē". Neviena persona neesot pildījusi direktora funkcijas vienlaicīgi meitas sabiedrību un *Eni* ietvaros. Turklāt jautājumam, vai mātes sabiedrība zina par tās meitas sabiedrību rīcību tirgū, esot nozīme. Aplūkojamajā lietā Komisijas minētā informācijas plūsma neļāva nonākt līdz *Eni*.

- 97 Tomēr Komisijas tiesības adresēt sabiedrību grupas mātes sabiedrībai lēmumu, ar kuru uzliek naudas sodu, izriet nevis no tā, ka mātes sabiedrība būtu pamudinājusi savu meitas sabiedrību izdarīt pārkāpumu, ne arī, pamatotāk, no mātes sabiedrības dalības minētajā pārkāpumā, bet gan no apstākļa, ka tās veido vienotu uzņēmumu iepriekš minētajā izpratnē. Tādēļ, lai mātes sabiedrību sauktu pie atbildības par meitas sabiedrības pārkāpjošu rīcību, nav nepieciešams pierādījums, ka mātes sabiedrība ietekmē savas meitas sabiedrības politiku noteiktā jomā, uz kuru attiecas pārkāpums (iepriekš 95. punktā minētais 2007. gada 12. decembra spriedums lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 58. un 83. punkts). Īpaši fakts, ka *Eni* ir tikai tehniskā un finanšu koordinators loma un ka tas sniedz savām meitas sabiedrībām nepieciešamo finanšu palīdzību, nav pietiekams, lai izslēgtu iespēju, ka tas īsteno izšķirošu ietekmi uz minēto meitas sabiedrību rīcību, tostarp koordinējot finanšu investīcijas grupas ietvaros. Sabiedrību grupas kontekstā sabiedrības, kura cita starpā koordinē finanšu investīcijas grupas ietvaros, mērķis ir apvienot dalību dažādu sabiedrību kapitālā un uzdevums — nodrošināt šo sabiedrību vienotu vadību, tostarp ar šīs budžeta kontroles palīdzību (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2009. gada 30. septembra spriedumu lietā T-168/05 *Arkema/Komisija*, Krājumā nav publicēts, 76. punkts).
- 98 Savukārt ar apgalvoto apstākli, ka grupas rūpnieciskajā politikā ķīmiskām darbībām esot relatīvi liela nozīme, nevar tikt pierādīts, ka *Eni* ir atstājis savām meitas sabiedrībām pilnīgu autonomiju to rīcības tirgū noteikšanā (šajā ziņā skat. iepriekš 48. punktā minēto spriedumu lietā *Bolloré u.c./Komisija*, 144. punkts).
- 99 Otrkārt, pilnības labad Komisija apstrīdētajā lēmumā norāda papildu apstākļus, kas ļauj secināt, ka *Eni* ir īstenojis izšķirošu ietekmi uz tā meitas sabiedrību rīcību. It īpaši Komisija norāda, ka hierarhiskās saiknes noved tieši līdz *EniChem SpA* (kļuva par *Syndial*) PĢD un *Polimeri PĢD*. *Eni* neapstrīd šo secinājumu, bet tikai precizē, ka runa ir par komercsabiedrības parasto iekšējo uzbūvi. Turklāt Komisija apstrīdētā

lēmuma preambulas 379. apsvērumā norāda, ka *EniChem SpA* (kļuva par *Syndial*) PĢD un *Polimeri* PĢD atskaitās [attiecīgās sabiedrības] valdei. Tomēr šīs valdes tieši vai netieši iecēlis *Eni*, un šo faktu *Eni* neapstrīd.

- 100 Treškārt, saistībā ar apstrīdētā lēmuma preambulas 387., 388., 390. un 391. apsvērumu ir jākonstatē, ka pretēji *Eni* apgalvojumam Komisija nav pavirši izvērtējusi administratīvā procesa laikā sniegto informāciju. Komisija ir precīzi atbildējusi uz *Eni* izvirzītajiem argumentiem. Turklāt *Eni* nepaskaidro, kādā ziņā Komisijas nostāja šajā jautājumā ir “acīmredzami kļūdaina”, kā tas norāda savā prasības pieteikumā.
- 101 Ceturtkārt, attiecībā uz apstākli, ka apstrīdētais lēmums esot pretrunā Komisijas lēmumu pieņemšanas praksei, *Eni* argumenti ir noraidāmi ar tādu pašu pamatojumu kā tas, kas norādīts saistībā ar pirmā prasības pamata pirmo daļu un izklāstīts šā sprieduma 64.–66. punktā.
- 102 Piektkārt, saistībā ar apstākli, ka uzņēmumu, kas darbojās BK un EPBK ražošanas jomā, kapitāls 100% apmērā piederēja *Eni* nevis tieši, bet netieši, ir jāuzskata, ka ar šo apstākli vien nevar pierādīt, ka *Eni* un attiecīgie uzņēmumi neveidoja vienotu ekonomisku vienību.
- 103 Sestkārt, saistībā ar apgalvoto labas pārvaldības principa pārkāpumu ir jāatgādina, ka Kopienų tiesiskās kārtības noteikto administratīvā procesa garantiju starpā ir arī minētais princips, kam ir piesaistīts kompetentās iestādes pienākums rūpīgi un objektīvi pārbaudīt visus apstākļus, kuriem ir nozīme izskatāmā lietā (Vispārējās tiesas 1992. gada 24. janvāra spriedums lietā T-44/90 *La Cinq*/Komisija, *Recueil*, II-1. lpp., 86. punkts, un 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-31/99 *ABB Asea Brown Boveri*/

Komisija, *Recueil*, II-1881. lpp., 99. punkts). Tomēr, tostarp ņemot vērā šā sprieduma 100. punktā minētos elementus, nav nekāda pamata uzskatīt, ka Komisija nebūtu rūpīgi un objektīvi pārbaudījusi aplūkojamās lietas apstākļus.

¹⁰⁴ No visiem šiem apstākļiem izriet, ka ar šīs pirmā prasības pamata daļas ietvaros izvirzītajiem argumentiem nevar apstrīdēt faktu, ka *Eni* un tā meitas sabiedrības varēja uzskatīt par vienotu ekonomisku vienību.

¹⁰⁵ Ņemot vērā šos apsvērumus, *Eni* izvirzītā pirmā prasības pamata trešā daļa ir jānoraida kā nepamatota.

d) Par ceturto daļu saistībā ar kapitālsabiedrību ierobežotās atbildības principa un kopīgo principu attiecībā uz atbildību pārkāpumu

Lietas dalībnieku argumenti

¹⁰⁶ *Eni* uzskata, ka Komisijas rīcība neesot saderīga ar Kopienu un valsts sabiedrību tiesībās kopīgi atzītajiem principiem, kā arī ar tajās noteiktajiem atbildības attiecināšanas kritērijiem, ar kuriem esot apstiprināts un pat kuru pamatā esot pilnīgi personisks minētās atbildības raksturs. Ierobežotās atbildības princips neizbēgami izvirza nosacījumus attiecībā uz atbildības attiecināšanas kritērijiem. Par pārkāpumu vai prettiesisku darbību atbildīgo personu loks nevarot tikt paplašināts ārpus meitas sabiedrības, kas reāli izdarījusi nodarījumu, iekļaujot tajā — atvasinātā vai autonomā veidā — arī tās

mātes sabiedrību, pamatojoties uz neatspēkojamo prezumpciju, kas saistīta ar grupas kapitāla struktūru.

- 107 Komisija, nesniedzot konkrētu pamatojumu, esot uzskatījusi, ka šiem principiem nav nozīmes aplūkojamajā lietā, it īpaši tādēļ, ka tie attiecas uz citām tiesību jomām. Šajā sakarā *Eni* atsauca uz apstrīdētā lēmuma preambulas 396. apsvērumu. Tomēr, interpretējot kādu Kopienų tiesību normu, nevar patvaļīgi neņemt vērā dalībvalstu tiesību sistēmām kopīga jēdziena saturu un sekas, aizbildinoties ar to, ka šis princips formāli ir attiecināms uz kādu citu tiesību jomu, nevis to, attiecībā uz kuru pastāv jautājums par šā principa piemērošanu.
- 108 Vispārīgajās sabiedrību tiesībās ierobežotās atbildības princips nozīmējot, ka sabiedrības dalībnieki atbild par sabiedrības saistībām tikai to ieguldījuma robežās un ka līdz ar to tikai pati sabiedrība ar savu īpašumu atbild par tās saistībām. Citiem vārdiem sakot, sabiedrības dalībnieki neatkarīgi no tā, vai tie ir fiziskas personas vai — kā tas ir sabiedrību grupas gadījumā — juridiskas personas, neuzņemoties nekādu atbildību attiecībā pret trešām personām. Šis princips esot pārņemts Kopienų tiesībās. Šajā ziņā *Eni* atsauca uz vairākām direktīvām sabiedrību tiesību jomā.
- 109 Šajā kontekstā saskaņā ar ierobežotās atbildības principu tas vien, ka grupas vadībā esošā holdinga sabiedrība īsteno kontroli, nenozīmējot — ne noteikti, ne it īpaši automātiski — dažādu uzņēmumu, kuri ir atsevišķas juridiskas personas, autonomijas zudumu. Atkāpšanās no ierobežotās atbildības principa esot pieļaujama tikai tad, ja notiek sabiedrības formas ļaunprātīga izmantošana, proti, ja pastāv saskaņīgu faktu kopums, kas liecina par vienota interešu centra esamību, tostarp juridiskā izpratnē. Šie principi esot atzīti Amerikas Savienotajās Valstīs, Francijā un Apvienotajā Karalistē, t.i., valstīs, attiecībā uz kurām *Eni* sniedz sabiedrību tiesību jomā piemērojamā tiesiskā regulējuma analīzi. Saistībā ar Amerikas Savienotajām Valstīm *Eni* atsauca uz diviem ekspertu atzinumiem. Tas uzskata, ka šādi atzinumi apstiprinot argumentus,

kas analītiskā veidā izklāstīti prasības pieteikumā norādītā pirmā pamata ietvaros. Ar šiem atzinumiem netiek izvērsti kāds jauns pamats vai pamats, kurš būtu izklāstīts tikai kopsavilkuma veidā.

- 110 Papildus šiem principiem, kas pēc tā apgalvojumiem esot atzīti dalībvalstu tiesībās, *Eni* norāda arī uz konkurences tiesībās piemērojamām normām uzņēmumu tiesību pārņemšanas gadījumos. Šajā sakarā principā fiziskai vai juridiskai personai, kas vadīja attiecīgo uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas brīdī, esot par to jāatbild, pat ja lēmuma, ar kuru konstatēts pārkāpums, pieņemšanas dienā uzņēmuma pārvaldība ir uzticēta kādai citai personai. It īpaši *Eni* atsaucas uz Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumiem lietā C-279/98 P *Cascades*/Komisija (*Recueil*, I-9693. lpp.) un lietā C-297/98 P *SCA Holding*/Komisija (*Recueil*, I-10101. lpp.) un Vispārējās tiesas 1991. gada 17. decembra spriedumu lietā T-6/89 *Enichem Anic*/Komisija (*Recueil*, II-1623. lpp.). Šis ekonomiskās nepārtrauktības kritērijs varot būt piemērojams tikai un vienīgi gadījumā, ja par uzņēmuma pārvaldību atbildīgā juridiskā persona vairs juridiski nepastāv pēc pārkāpuma izdarīšanas (iepriekš 72. punktā minētais spriedums lietā Komisija/*Anic Partecipazioni*). Pat šajā gadījumā tas neesot tikai uz strukturālo saikni balstīts automātisks mehānisms, kura rezultātā tiek sodīts cits tiesību subjekts, nevis sākotnējais pārvaldītājs, bet gan īpašas un pamatotas vajadzības, tostarp nepieciešamība izvairīties no juridiskām shēmām, kas ļautu apiet konkurences tiesību normas. Citiem vārdiem sakot, ekonomiskās nepārtrauktības kritērijs esot piemērojams tikai izņēmuma kārtā. “Koncentrējoties uz darbību, nevis personu, kas to veikusi, lai gan šī persona joprojām pastāv un var atbildēt par savu rīcību, tiek pārkāpti vainas un sodu personiskā rakstura principi” (iepriekš 72. punktā minētie ģenerālvokāta Ruisa-Harabo Kolomera secinājumi saistībā ar spriedumu apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija). Tāpat *Eni* atsaucas uz iepriekš 52. punktā minētajiem ģenerālvokātes Kokotes secinājumiem saistībā ar spriedumu lietā *ETI* u.c.

- 111 Noslēgumā *Eni* norāda, ka, pamatojot vai attaisnojot konstatējumu par tam aplūkojamajā lieta pārmesto EKL 81. panta pārkāpumu tikai ar īpašumtiesībām uz akciju kontrolpaketi, piemērojot neatspēkojamu un neapstrīdamu prezumpciju, tiek nepamatoti radīts objektīvas — t.i., bez vainas — un netiešas atbildības avots, jo tā attiecināma

uz nodarījumiem, kurus reāli izdarījis cits subjekts. Šādā situācijā tiek radīts kaitējums tiesībām uz aizstāvību, vai nu pārceļot pierādīšanas pienākumu, vai arī ierobežojot pašu iespēju sniegt atspēkojošus pierādījumus. Turklāt apstrīdētajā lēmumā šajā ziņā neesot sniegts pamatojums, jo Komisija neesot norādījusi konkrētus iemeslus, kuru dēļ tā pieņēmusi šo pieeju.

- 112 Komisija lūdz noraidīt pirmā prasības pamata ceturto daļu. It īpaši tā uzsver, ka *Eni* argumenti jau esot noraidīti apstrīdētā lēmuma preambulas 396. apsvērumā.

Vispārējās tiesas vērtējums

- 113 *Eni* izvirzītā pirmā prasības pamata ceturttā daļa ir balstīta uz premisu, ka Komisija to esot atzinusi par atbildīgu tikai īpašumtiesību uz kapitāla kontrolpaketi dēļ, piemērojot neatspēkojamu un neapstrīdamu prezumpciju. *Eni* uzskata, ka līdz ar to tiek radīts objektīvas — t.i., bez vainas — un netiešas atbildības avots.

- 114 Šā prasības pamata otrās daļas ietvaros izklāstīto iemeslu dēļ no apstrīdētā lēmuma izriet, ka aplūkojamajā lietā Komisija nav izvirzījusi neatspēkojamu prezumpciju. Tātad *Eni* bija iespēja apstrīdēt tā atzišanu par vainojamu pārkāpumā, un tas to arī izdarīja administratīvā procesa laikā un šā prasības pamata trešās daļas ietvaros.

- 115 No tā izriet, ka *Eni* izvīrītā pirmā prasības pamata ceturtnā daļa ir balstīta uz kļūdainu premisu.
- 116 Turklāt šā sprieduma 60.–62. punktā izklāstīto iemeslu dēļ Komisijai ir tiesības attiecināt uz mātes sabiedrību atbildību par meitas sabiedrības izdarīto pārkāpumu, ja minētā meitas sabiedrība nenosaka savu rīcību tirgū autonomi. Aplūkojamajā lietā no šā prasības pamata pirmo trīs daļu ietvaros norādītajiem apsvērumiem izriet, ka Komisija šajā ziņā nav pieļāvusi kļūdu.
- 117 Visbeidzot, saistībā ar *Eni* argumentiem par konkurences tiesībās piemērojamām normām uzņēmumu tiesību pārņemšanas gadījumos ir jākonstatē, ka tie nav iedarbīgi, jo *Eni* atbildība, ko konstatējusi Komisija aplūkojamajā lietā, neizriet no šādas situācijas. Pat ja pieņemtu, ka ar saviem argumentiem *Eni* faktiski apstrīd uz to attiecināto atbildību par *EniChem SpA* (kļuva par *Syndial*) izdarīto pārkāpumu, lai gan uz *Syndial* pat neattiecas apstrīdētais lēmums, šie argumenti būtu jānoraida. Ir jāuzsver, ka pretēji tam, ko būtībā apgalvo *Eni*, gadījumā, ja divi subjekti veido vienu un to pašu ekonomisku vienību, tas apstāklis vien, ka subjekts, kas izdarījis pārkāpumu, joprojām pastāv, neliedz sodīt subjektu, kuram tas nodeva savu ekonomisko darbību (šajā ziņā skat. iepriekš 72. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 355.–358. punkts, un iepriekš 46. punktā minēto spriedumu lietā *Jungbunzlauer*/Komisija, 132. punkts). It īpaši šāda sodīšana ir pieļaujama tad, ja šos subjektus kontrolē viena un tā pati persona un ja, ņemot vērā ciešās saiknes starp šiem subjektiem ekonomiskā un organizatoriskā ziņā, tie galvenokārt piemēro vienus un tos pašus komerciālos norādījumus (iepriekš 52. punktā minētais spriedums lietā *ETI* u.c., 49. punkts). Aplūkojamajā lietā ir skaidrs, ka pārkāpjošās rīcības īstenošanas laikā *EniChem SpA* un *Polimeri* tieši vai netieši pilnībā piederēja vienai un tai pašai sabiedrībai, proti, *Eni*. Šajos apstākļos personīgās atbildības princips neliedz sodu par pārkāpumu, ko sākotnēji izdarīja *EniChem SpA* un pēc tam turpināja

Polimeri, pilnībā uzlikt sabiedrībai *Polimeri*, kā tas norādīts apstrīdētā lēmuma preambulas 369.–373. apsvērumā (šajā ziņā skat. iepriekš 52. punktā minēto spriedumu lietā *ETI u.c.*, 51. punkts). Tādējādi, ņemot vērā, ka *Eni* bija *EniChem SpA* un *Polimeri* mātes sabiedrība, nekas neliedz minēto uzņēmumu īstenotajā pārkāpjošajā rīcībā, tostarp tajā, kas izriet no *EniChem SpA* (kļuva par *Syndial*) darbību nodošanas, vainot *Eni*, lai gan uz *Syndial* pat neattiecas apstrīdētais lēmums.

- 118 Ņemot vērā šos apstākļus, *Eni* izvirzītā pirmā prasības pamata ceturtā daļa ir jānoraida kā nepamatota un tāad pirmais pamats kopumā ir noraidāms.

2. Par otro, pakārtoti izvirzīto pamatu saistībā ar prettiesisku naudas soda apmēra noteikšanu

- 119 Pakārtoti, *Eni* apgalvo, ka naudas sods, kas tam uzlikts solidāri ar *Polimeri*, esot jāatceļ vai vismaz būtiski jāsamazina, jo tā apmērs esot noteikts prettiesiskā veidā.

- 120 Otrais *Eni* izvirzītais prasības pamats ir iedalāms trīs daļās. Pirmās daļas ietvaros *Eni* apstrīd reizināšanas koeficienta preventīvas iedarbības nodrošināšanai piemērošanu. Otrās daļas ietvaros tas uzskata, ka Komisija esot pieļāvusi kļūdu, piemērojot aplūkojamajā lietā recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli. Trešās daļas ietvaros tas norāda, ka Komisijai, nosakot naudas soda apmēru, esot bijusi jāņem vērā *Syndial* izslēgšana.

a) Par pirmo daļu saistībā ar reizināšanas koeficienta preventīvas iedarbības nodrošināšanai kļūdainu piemērošanu

Lietas dalībnieku argumenti

- 121 Pirmkārt, *Eni* uzsver, ka Komisija, nosakot naudas soda sākumsummu atkarībā no pārkāpuma smaguma, esot ņēmusi vērā tikai pārkāpuma raksturu, pilnībā abstrahējoties no tā faktiskās ietekmes tirgū. Šajā ziņā *Eni* atsaucas uz apstrīdētā lēmuma preambulas 462. apsvērumu.
- 122 Tomēr administratīva procesa dalībnieki esot snieguši informāciju, kas ļaujot novērtēt pārkāpuma ietekmi. It īpaši *Syndial* esot norādījis, ka uzņēmumiem, kas ir apgalvotā pārkāpuma dalībnieki, piederēja tikai ierobežota daļa no kopējā BK (30%) un EPBK (40%) tirgus.
- 123 Šajos apstākļos diez vai var apgalvot, ka iespējamais nolīgums starp attiecīgajiem uzņēmumiem varēja būtiski ietekmēt cenas. Komisija neesot ņēmusi vērā šo informāciju otrā paziņojuma par iebildumiem ietvaros. Pat pieļaujot, ka pamatnostādnēs ir paredzētas Komisijas tiesības atturēties no pārkāpuma ietekmes novērtēšanas, tomēr Komisijai esot bijis jāņem vērā šī ietekme, lai izvērtētu pārkāpuma smagumu, kā to turklāt apstiprinot Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse un judikatūra (iepriekš 72. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*).
- 124 Otrkārt, lai ņemtu vērā pārkāpuma izdarītāju spēju faktiski kaitēt konkurences atbilstoši norisei un lai nodrošinātu naudas soda “pietiekamu preventīvu iedarbību”,

Komisija esot balstījies uz attiecīgo uzņēmumu veiktajiem BK un EPBK pārdēvējumiem (apstrīdētā lēmuma preambulas 467. apsvērums), kā arī uz grupu, kurās ietilpst minētie uzņēmumi, kopējo apgrozījumu (apstrīdētā lēmuma preambulas 474. apsvērums).

- 125 Rezultāts attiecībā uz *Eni* esot acīmredzami pretrunā samērīguma principam. Apstrīdētajā lēmumā nemaz neesot ņemta vērā subjektīvā puse, t.i., apzināšanās, ka strīdīgā rīcība ir vērsta pret konkurenci, vai arī attiecīgā tirgus, kura kopējā vērtība 2001. gadā esot bijusi EUR 550 miljoni, dimensijas un apmērs (apstrīdētā lēmuma preambulas 467. apsvērums).
- 126 Turklāt *Eni* grupas kopējā apgrozījuma apmērs esot novērtēts par augstu, kas aizliegts ar Vispārējās tiesas judikatūru. Šajā ziņā *Eni* atsaucas uz Vispārējās tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedumu lietā T-220/00 *Cheil Jedang*/Komisija (*Recueil*, II-2473. lpp.). Lai gan pieļaujot, ka grupas apgrozījuma kritērijs var tikt izmantots, lai noteiktu preventīvu iedarbību, Vispārējā tiesa esot precizējusi, ka, lai izvairītos no pilnīgi mehānistiskiem un nesamērīgiem rezultātiem, ir obligāti jāņem vērā uzņēmuma "īpatsvars" ar pārkāpumu skartajā tirgū. Kā tas jau esot pierādīts pirmā prasības pamata ietvaros un apstiprināts apstrīdētajā lēmumā, darbība ķīmijas nozarē nekad neesot bijusi daļa no *Eni* pamatdarbības. Tātad, ņemot vērā tikai grupas kopējo apgrozījumu un attiecīgi piemērojot naudas sodam reizināšanas koeficientu 2 preventīvas iedarbības nodrošināšanai, Komisija esot uzlikusi *Eni* pārmērīgu un nesamērīgu naudas sodu.
- 127 Komisija lūdz noraidīt otrā prasības pamata pirmo daļu. Tā būtībā uzskata, ka neesot pieļāvusi kļūdu, nosakot pārkāpuma smagumu.

Vispārējās tiesas vērtējums

- 128 Vispirms ir jānorāda, ka, neraugoties uz otrā prasības pamata pirmās daļas virsrakstu, *Eni* faktiski apstrīd pārkāpuma smaguma noteikšanu, kā tas to arī apstiprinājis tiesas sēdes laikā.
- 129 Pārkāpuma smagums ir nosakāms, ņemot vērā lielu skaitu elementu, kā, piemēram, lietas īpašos apstākļus, tās kontekstu un naudas soda preventīvo iedarbību, un nav izveidots saistošs vai izsmeļošs tādu kritēriju saraksts, kuri būtu obligāti jāņem vērā (Tiesas 2002. gada 15. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, *Recueil*, I-8375. lpp., 465. punkts, un iepriekš 43. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 241. punkts).
- 130 Starp elementiem, kas varētu tikt ņemti vērā, izvērtējot pārkāpumu smagumu, jāpiemin katra uzņēmuma rīcība, katra uzņēmuma loma aizliegtās vienošanās izveidē, labums, ko tie no tās ir varējuši gūt, to lielums un attiecīgo preču vērtība, kā arī risks, ko šāda veida pārkāpumi rada Kopienas mērķiem (skat. 2007. gada 25. janvāra spriedumu lietā C-407/04 P *Dalmine*/Komisija, Krājums, I-829. lpp., 130. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 131 Turklāt pamatnostādnēs cita starpā ir noteikts, ka pārkāpuma smaguma noteikšanā jāņem vērā pārkāpuma raksturs, tā faktiskā ietekme uz tirgu, ja to var izmērīt, un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjoms. Līdz ar to pārkāpumi tiek iedalīti trīs kategorijās, ļaujot izšķirt sīkākus, smagus un sevišķi smagus pārkāpumus (pamatnostādņu 1. punkta A iedaļas pirmā un otrā daļa).

- 132 Pamatnostādnēs ir arī paredzēts, ka papildus pārkāpuma raksturam, tā faktiskajai ietekmei uz tirgu un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjomam ir jāņem vērā pārkāpuma izdarītāju faktiskā ekonomiskā spēja nodarīt būtisku kaitējumu citiem tirgus dalībniekiem, īpaši patērētājiem, un jānosaka naudas soda summa tādā līmenī, lai tam būtu pietiekama preventīva iedarbība (pamatnostādņu 1. punkta A iedaļas ceturrtā daļa).
- 133 Komisijas pilnvaras uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, kuri tiši vai nolaidības dēļ izdara EKL 81. panta prasību pārkāpumu, ir viens no līdzekļiem, kas ir tās rīcībā, lai tā varētu pildīt tai ar Kopienu tiesībām uzticēto uzraudzības uzdevumu, kas ietver pienākumu īstenot vispārīgo politiku nolūkā piemērot konkurences jomā Līgumā noteiktos principus un attiecīgi virzīt uzņēmumu rīcību. No minētā izriet, ka, lai izvērtētu pārkāpuma smagumu ar mērķi noteikt naudas soda apmēru, Komisijai jāpārlecinās par savas darbības preventīvo iedarbību, it īpaši attiecībā uz to veidu pārkāpumiem, kuri īpaši kaitē Kopienas mērķu īstenošanai (Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedums apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française u.c./Komisija, Recueil*, 1825. lpp., 105. un 106. punkts; iepriekš 103. punktā minētais Vispārējās tiesas spriedums lietā *ABB Asea Brown Boveri/Komisija*, 166. punkts, un Vispārējās tiesas 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā *T-38/02 Groupe Danone/Komisija*, Krājums, II-4407. lpp., 169. punkts).
- 134 No tā izriet prasība pielāgot naudas soda summu, lai ņemtu vērā vēlamu ietekmi uz uzņēmumu, kuram tas uzlikts, lai nodrošinātu, ka uzliktais naudas sods nav maznozīmīgs vai — tieši pretēji — pārmērīgs, tostarp ņemot vērā konkrētā uzņēmuma finansiālo spēju, atbilstoši prasībām, kuras izriet, pirmkārt, no nepieciešamības nodrošināt naudas soda efektivitāti un, otrkārt, no samērīguma principa ievērošanas. Liela apjoma uzņēmums, kura rīcībā ir ievērojami finanšu resursi salīdzinājumā ar citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, var vieglāk mobilizēt tam uzliktā naudas soda samaksai nepieciešamos naudas līdzekļus, kas attaisno — ar mērķi nodrošināt naudas soda preventīvu iedarbību — tāda naudas soda uzlikšanu, kas būtu proporcionāli lielāks nekā uzņēmumam, kura rīcībā nav tādu resursu, uzliktais sods par to pašu pārkāpumu, tostarp piemērojot reizināšanas koeficientu (šajā ziņā skat. Vispārējās

tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās T-236/01, T-239/01, no T-244/01 līdz T-246/01, T-251/01 un T-252/01 *Tokai Carbon u.c./Komisija, Recueil*, II-1181. lpp., 241. un 243. punkts; skat. arī iepriekš 103. punktā minēto Vispārējās tiesas spriedumu lietā *ABB Asea Brown Boveri/Komisija*, 170. punkts, un Vispārējās tiesas 2006. gada 15. marta spriedumu lietā T-15/02 *BASF/Komisija*, Krājums, II-497. lpp., 235. punkts).

¹³⁵ Jāpiebilst, ka Tiesa ir īpaši uzsvērusi, ka, nosakot naudas sodu, ir jāņem vērā katra uzņēmuma, kurš ir aizliegtās vienošanās dalībnieks, kopējais apgrozījums (šajā ziņā skat. Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā *C-291/98 P Sarrió/Komisija, Recueil*, I-9991. lpp., 85. un 86. punkts, un 2005. gada 14. jūlija spriedumu lietā *C-57/02 P Acerinox/Komisija*, Krājums, I-6689. lpp., 74. un 75. punkts; skat. arī Tiesas 2006. gada 29. jūnija spriedumu lietā *C-289/04 P Showa Denko/Komisija*, Krājums, I-5859. lpp., 17. punkts).

¹³⁶ Visbeidzot, jāuzsver, ka preventīvas iedarbības mērķis, ko Komisija var centties sasniegt, nosakot naudas sodas apmēru, ir noteikts, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi ievēro Līgumā ietvertās konkurences tiesību normas savā darbībā Kopienas vai EEZ ietvaros. No minētā izriet, ka preventīvas iedarbības faktoru, kuru var iekļaut naudas soda aprēķinā, nosaka, ņemot vērā vairākus elementus un ne tikai konkrētā uzņēmuma īpašo situāciju. Šis princips tiek piemērots tostarp tad, kad Komisija ir noteikusi "reizināšanas koeficientu preventīvās iedarbības nodrošināšanai", kurš ietekmē uzņēmumam uzlikto naudas sodu (šajā ziņā skat. iepriekš 135. punktā minēto spriedumu lietā *Showa Denko/Komisija*, 23. un 24. punkts).

¹³⁷ Konkrētajā gadījumā Komisija apstrīdētajā lēmumā vispirms atzīst, ka iesaistītie uzņēmumi ir noslēguši nolīgumus par cenu mērķiem un tirgus sadali un ir apmainījušies ar sensitīvu komerciālo informāciju. Pēc Komisijas uzskatiem, šai praksei ir sevišķi smaga pārkāpuma raksturs (apstrīdētā lēmuma preambulas 461. apsvērums un rezolutīvās daļas 1. pants). Tālāk Komisija norāda, ka nav iespējams novērtēt faktisko

karteļa ietekmi uz EEZ tirgu. Komisija arī piebilst, ka, pat ja nav iespējams noteikt karteļa faktisko ietekmi, iesaistītie uzņēmumi ir īstenojuši attiecīgos nolīgumus un tiem ir bijusi ietekme uz tirgu. Komisija secina, ka tā neņems vērā ietekmi uz tirgu, lai noteiktu naudas sodu summu (apstrīdētā lēmuma preambulas 462. apsvērum). Visbeidzot, Komisija norāda, ka pārkāpums skar visu EEZ teritoriju (apstrīdētā lēmuma preambulas 463. apsvērum). Šo iemeslu dēļ Komisija uzskata, ka konkrētais pārkāpums var tikt kvalificēts kā sevišķi smags (apstrīdētā lēmuma preambulas 464. apsvērum).

- 138 Pēc tam Komisija piemēroja diferencētu pieeju attiecībā uz iesaistītajiem uzņēmumiem, pamatojoties uz to kumulatīvo apgrozījumu saistībā ar BK un EPBK 2001. gadā, kas bija pēdējais pilnais pārkāpuma gads, izņemot attiecībā pret *Shell* (1998. gads) un *Stomil* (1999. gads). Komisija ir iedalījusi iesaistītos uzņēmumus piecās kategorijās, *EniChem* ierindojot pirmajā no tām (naudas soda sākumsumma EUR 55 miljonu apmērā) (apstrīdētā lēmuma preambulas 465.–473. apsvērum).
- 139 Turklāt Komisija norādīja, ka sevišķi smago noziegumu kategorijā sankciju gradācija ļauj noteikt naudas sodu tādā līmenī, kas tiem nodrošina pietiekamu preventīvu iedarbību, ņemot vērā katra uzņēmuma lielumu. Pamatojoties uz iesaistīto uzņēmumu 2005. gada apgrozījumu visā pasaulē, Komisija konstatēja, ka ir būtiska atšķirība lieluma ziņā starp *Kaučuk* (apgrozījums EUR 2,718 miljardi) un *Stomil* (apgrozījums EUR 38 miljoni), no vienas puses, un pārējiem iesaistītajiem uzņēmumiem, no otras puses, it īpaši *Bayer* (apgrozījums EUR 27,383 miljardi), proti, pirmo no liela apjoma uzņēmumiem, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti. Pamatojoties uz minēto un ņemot vērā lietas apstākļus, Komisija uzskatīja, ka reizināšanas koeficients preventīvās iedarbības nodrošināšanai nebūtu jāpiemēro attiecībā uz *Kaučuk* un *Stomil*, bet savukārt attiecībā uz *Bayer* tā atzina reizināšanas koeficientu 1,5 par piemērotu. Visbeidzot, tāpat pamatojoties uz minēto un ņemot vērā konkrētās lietas

apstākļus, Komisija ir piemērojusi reizināšanas koeficientu 1,75 attiecībā uz *Dow* (apgrozījums EUR 37,221 miljards), koeficientu 2 attiecībā uz *EniChem* (apgrozījums EUR 73,738 miljardi) un koeficientu 3 attiecībā uz *Shell* (apgrozījums EUR 246,549 miljardi) (apstrīdētā lēmuma preambulas 474. apsvērums).

- 140 Pirmkārt, ir jākonstatē, ka savas prasības ietvaros *Eni* neapstrīd aizliegtās vienošanās prettiesisko priekšmetu, kāds tas ir formulēts apstrīdētajā lēmumā, it īpaši tā rezolutīvās daļas 1. pantā. Šajā sakarā no pamatnostādnēs sniegtā sevišķi smagu pārkāpumu apraksta izriet, ka nolīgumi vai saskaņotas darbības, kuru mērķis tostarp, kā tas ir konkrētajā gadījumā, ir noteikt cenu mērķus vai sadalīt tirgus daļas, pamatojoties uz to raksturu vien, var tikt kvalificēti kā “sevišķi smagi” [pārkāpumi], un Komisijai nav jāpierāda pārkāpuma faktiskā ietekme uz tirgu (šajā ziņā skat. Tiesas 2009. gada 3. septembra spriedumu lietā C-534/07 P *Prym un Prym Consumer*/Komisija, Krājums, I-7415. lpp., 75. punkts; skat. arī Vispārējās tiesas 2005. gada 27. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no T-49/02 līdz T-51/02 *Brasserie nationale* u.c./Komisija, Krājums, II-3033. lpp., 178. punkts, un 2008. gada 18. jūnija spriedumu lietā T-410/03 *Hoechst*/Komisija, Krājums, II-881. lpp., 345. punkts). Tāpat no pastāvīgās judikatūras izriet, ka horizontālās vienošanās par cenām ir viens no vissmagākajiem Kopienų konkurences tiesību pārkāpumiem un tādējādi pašas par sevi var tikt kvalificētas kā sevišķi smagi pārkāpumi (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedumu apvienotajās lietās T-202/98, T-204/98 un T-207/98 *Tate & Lyle* u.c./Komisija, *Recueil*, II-2035. lpp., 103. punkts, un iepriekš 133. punktā minēto spriedumu lietā *Groupe Danone*/Komisija, 147. lpp.).
- 141 Komisija tāpat nav pieļāvusi kļūdu, atzīstot, ka konkrētās darbības pēc sava rakstura atbilst sevišķi smagiem pārkāpumiem.
- 142 Otrkārt, saistībā ar iepriekš 72. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa*/Komisija, uz kuru atsaucas *Eni*, pietiek konstatēt, ka lietā, kurā pieņemts minētais spriedums, Komisija bija izvērtējusi aizliegtās vienošanās faktiskos ietekmi, ko tā nav izdarījusi aplūkojamajā lietā. Līdz ar to *Eni* nevar balstīties uz iepriekš 72. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa*/Komisija, lai šajā ziņā apgalvotu apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu.

¹⁴³ Treškārt, saistībā ar *Eni* procesuālajos dokumentos ietvertu norādi uz attiecīgā tirgus apjomu EEZ teritorijā 2001. gadā (proti, EUR 550 miljoni) vai uz attiecīgo uzņēmumu tirgus daļu ir jāuzskata, ka, lai gan šie apstākļi var tikt ņemti vērā, nosakot pārkāpuma smagumu, ir jāņem vērā citi apstākļi, kuriem ir nozīme aplūkojamajā lietā (šajā ziņā skat. iepriekš 130. punktā minēto spriedumu lietā *Dalmine*/Komisija, 132. punkts, un Vispārējās tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-329/01 *Archer Daniels Midland*/Komisija, Krājums, II-3255. lpp., 102. punkts). Konkrētajā lietā ir jāņem vērā, ka attiecīgais pārkāpums pēc sava rakstura ir sevišķi smags un ka tas skar visu EEZ teritoriju. It īpaši ir jāuzsver, ka iesaistītie uzņēmumi ir vienojušies par cenu mērķu noteikšanu, par klientu sadali, izmantojot līgumus par otras puses klientu nepiesaistīšanu, un par sensitīvas informācijas apmaiņu saistībā ar cenām, konkurentiem un klientiem. Turklāt ir jāatgādina, ka saskaņā ar pamatnostādņu 1. panta A iedaļu paredzamais naudas soda apmērs par sevišķi smagu pārkāpumu ir augstāks par EUR 20 miljoniem. Turpinājumā ir jāmin, ka *EniChem* pārdevumi attiecībā uz konkrētajiem ražojumiem 2001. gadā sasniedza summu, kas ir lielāka par EUR 164 miljoniem (apstrīdētā lēmuma preambulas 468. apsvērums). Visbeidzot, *Eni* neapstrīd, ka tam noteiktā naudas soda summa nepārsniedz maksimālo robežu 10% apmērā no tā kopējā apgrozījuma iepriekšējā uzņēmējdarbības gadā, kā tas noteikts Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā; šī maksimālā robeža ir paredzēta, lai izvairītos no tā, ka konkrētais uzņēmums nevar samaksāt attiecīgo naudas sodu (šajā ziņā skat. iepriekš 133. punktā minēto spriedumu lietā *Musique Diffusion française u.c.*/Komisija, 119. punkts). Ņemot vērā šos apstākļus, naudas soda sākumsummas noteikšana EUR 55 miljonu apmērā pirms reizināšanas koeficienta preventīvas iedarbības nodrošināšanai piemērošanas nav nesamērīga.

¹⁴⁴ Ceturtkārt, saistībā ar apgalvojumu, ka attiecīgajiem uzņēmumiem piederēja tikai ierobežota daļa no kopējā BK un EPBK tirgus, *Eni* tiesas sēdes laikā precizēja, ka tā sniegtais novērtējums ir balstīts uz tirgu, kurā ietilpst abi šie ražojumi, kā arī dabiskais kaučuks, uz kuru neattiecas apstrīdētais lēmums. Šajos apstākļos *Eni* šajā sakarā izvirzītie argumenti nav iedarbīgi.

145 Piektkārt, saistībā ar “apzināšanās par pret konkurenci vērstu raksturu” neesamību no apstrīdētā lēmuma un no pārkāpuma smaguma pakāpes izriet, ka *EniChem SpA* noteikti apzinājās, ka tā rīcība bija vērsta pret konkurenci. Turklāt pirmā prasības pamata ietvaros izklāstīto iemeslu dēļ Komisija ir pamatoti konstatējusi *Eni* atbildību par pārkāpumu. Līdz ar to *Eni* argumenti ir jānoraida.

146 Sestkārt, saistībā ar reizināšanas koeficienta preventīvas iedarbības nodrošināšanai piemērošanu ir jāuzsver, ka saistību starp uzņēmumu lielumu un kopējiem resursiem, no vienas puses, un nepieciešamību nodrošināt naudas soda preventīvu iedarbību, no otras puses, nevar apstrīdēt. Ir jāatgādina, ka liela apjoma uzņēmums, kura rīcībā ir ievērojami finanšu resursi salīdzinājumā ar citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, var vieglāk mobilizēt tam uzliktā naudas soda samaksai nepieciešamos naudas līdzekļus (iepriekš 134. punktā minētais spriedums lietā *BASF/Komisija*, 235. punkts).

147 Šis jautājums atšķiras no jautājuma par uzņēmumu klasifikāciju sevišķi smagu pārkāpumu kategorijas ietvaros, kurai varētu būt jāņem vērā uzņēmumu īpatsvars konkrētajā tirgū (šajā ziņā skat. iepriekš 126. punktā minēto spriedumu lietā *Cheil Jedang/Komisija*, 88. un 89. punkts). Līdz ar to nav nekāda pamata uzskatīt, ka Komisija būtu pieļāvusi kļūdu, nolemjot ņemt vērā uzņēmumu lielumu un kopējos resursus reizināšanas koeficienta preventīvas iedarbības nodrošināšanai piemērošanas ietvaros.

148 Turklāt ir jānorāda, ka aplūkojamajā lietā Komisija ir ņēmusi vērā arī attiecīgo uzņēmumu īpatsvaru konkrētajā tirgū tad, kad tā izmantoja uzņēmumu pārkāpuma perioda pēdējā gadā veikto BK un EPBK pārdevumu summu, lai izsvērtu naudas soda summu sevišķi smagu pārkāpumu kategorijas ietvaros.

¹⁴⁹ Ņemot vērā šos apstākļus, *Eni* izvirzītā otrā prasības pamata pirmā daļa ir jānoraida kā nepamatota.

b) Par otro daļu saistībā ar nepamatotu naudas soda pamatsummas palielināšanu recidīva dēļ

Lietas dalībnieku argumenti

— *Eni* argumenti

¹⁵⁰ Atsaucoties uz apstrīdētā lēmuma preambulas 487. un 488. apsvērumu, *Eni* atzina, ka slepenā rīcība, kas sodīta ar Komisijas 1986. gada 23. aprīļa Lēmumu 86/398/EEK par [EKĻ 81.] panta piemērošanas procedūru (IV/31.149 — Polipropilēns) (OV L 230, 1. lpp.; turpmāk tekstā — “Polipropilēna lēmums”) un Komisijas 1994. gada 27. jūlija Lēmumu 94/599/EK par [EKĻ 81.] panta piemērošanas procedūru (IV/31.865 — PVC) (OV L 239, 14. lpp.; turpmāk tekstā — “PVC II lēmums”), ko Komisija izmantojusi recidīva pamatojumam, varot tikt uzskatīta par līdzīgu rīcībai, kas inkriminējama ar apstrīdēto lēmumu.

¹⁵¹ Tomēr subjektīvais recidīva nosacījums — proti, ka attiecīgos pārkāpumus ir izdarījis viens un tas pats uzņēmums — neesot izpildīts.

- 152 Šajā ziņā *Eni* norāda, pirmkārt, ka konkrētās darbības attiecās uz citām precēm un tirgiem, nevis tiem, kas ir apstrīdētā lēmuma priekšmets, un bija nodotas [citam subjektam] noteiktu laiku pirms Polipropilēna un *PVC II* lēmumu pieņemšanas.
- 153 Otrkārt, juridiskās personas, kas sodītas ar Polipropilēna un *PVC II* lēmumiem, esot citas personas, nevis *Eni*. Grupas uzņēmums, uz kuru attiecās minētie lēmumi, esot *EniChem SpA*, kas kļuva par *Syndial*, vai *Anic SpA*. Tomēr šie uzņēmumi neesot apstrīdētā lēmuma adresāti. *Eni* neesot bijis iesaistīts nevienā no Komisijas lēmumiem — ne kā sodīto aizliegto vienošanos aktīvs dalībnieks, ne arī kontroles pār divām grupas sabiedrībām dēļ.
- 154 Treškārt, Komisijas secinājums neesot saderīgs ar ierobežotās atbildības principu un personīgās atbildības principu, jo saskaņā ar šo secinājumu atbildību pastiprinošs apstāklis tiek attiecināts uz mātes sabiedrību, lai gan minētā sabiedrība nav tikusi atzīta par atbildīgu agrākajos lēmumos. Šis trūkums esot īpaši būtisks tādēļ, ka tas esot pieļauts, istenojot soda uzlikšanas pilnvaras, kas pakļautas tiesiskuma principam, ar kura ievērošanu ir jāgarantē uzņēmumiem, ka sodi, ko Komisija var tiem uzlikt saskaņā ar EKL 81. pantu, ir pilnībā paredzami. Turklāt vāji un nedefinēti izteicieni “līdzīgi pārkāpumi” un “tas pats uzņēmums”, ko izmantojusi Komisija, norādot uz to, ka apstrīdētajā lēmumā šajā ziņā nav sniegts pamatojums.
- 155 Ceturtkārt, *Eni* apstrīd Komisijas pilnvaras izmantot recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli neatkarīgi no laikposma starp pārkāpumiem. Šajā ziņā tas atsauca uz Tiesas 2007. gada 8. februāra spriedumu lietā *C-3/06 P Groupe Danone/Komisija* (Krājums, I-1331. lpp.) un ģenerāladvokāta Pojareša Maduru [*Poiares Maduro*] secinājumiem saistībā ar minēto spriedumu (Krājums, I-1337. lpp.). Tas piebilst, ka atšķirībā no minētā sprieduma, kurā Tiesa norādījusi, ka Komisija ir pienācīgi ņēmusi

vērā elementus, kuriem ir nozīme, aplūkojamajā lietā šis vērtējums neesot veikts un šī neveikšana neesot pietiekami pamatota.

— Komisijas argumenti

- 156 Komisija vispirms norāda, ka jautājums par recidīvu esot ticis izvirzīts otrajā paziņojumā par iebildumiem un *Eni* neesot izteikusi iebildumus ne savā atbildē, ne arī uzklaušanās laikā.
- 157 Runājot par jautājuma būtību, Komisija norāda, pirmkārt, ka, tā kā Kopienu konkurences tiesībās esot atzīts, ka dažādas vienā grupā ietilpstošās sabiedrības veido vienu ekonomisku vienību, Komisijai esot bijušas tiesības, ja tā to gribētu, uzlikt naudas sodu tai pašai mātes sabiedrībai agrākajos lēmumos. Līdz ar to Komisija uzskata, ka apstrīdētajā lēmumā tā varēja pamatoti uzskatīt, ka šis pats uzņēmums jau ir bijis sodīts par tāda paša veida pārkāpumu (Vispārējās tiesas 2003. gada 30. septembra spriedums lietā T-203/01 *Michelin*/Komisija, *Recueil*, II-4071. lpp.). Tā uzsver, ka minētajā spriedumā Vispārējā tiesa esot apstiprinājusi naudas soda palielināšanu recidīva dēļ citai grupas sabiedrībai, konkrētāk, tai, kas esot bijusi “māsas” sabiedrība attiecībā pret agrāk sodīto sabiedrību. Turklāt recidīva jēdziens, ņemot vērā tā mērķi, nozīmē nevis obligāti konstatējumu par agrāk uzlikto finansiālo sodu, bet tikai konstatējumu par agrāk izdarīto pārkāpumu (iepriekš 133. punktā minētais 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā *Groupe Danone*/Komisija). Līdz ar to neesot nozīmes tam, ka Komisija nav uzlikusi naudas sodu *Eni* kā tādām lietās, kurās pieņemti *PVC II* un Polipropilēna lēmumi. Savukārt izšķirošā nozīme esot apstāklim, ka *Eni* esot pilnībā kontrolējis sabiedrības, kas bija agrāko lēmumu adresāti. Turklāt nevarot pieļaut, ka grupas sabiedrības, kas ir viena uzņēmuma daļas, izvairās no recidīva jēdziena piemērošanas vienīgi pašas grupas organizatoriskās struktūras dēļ.

- 158 Otrkārt, neesot nozīmes tam, ka iepriekšējie pārkāpumi attiecās uz citām nozarēm un ka attiecīgās darbības vēlāk tika nodotas citām juridiskām personām. Naudas soda palielināšana recidīva dēļ esot balstīta uz apstākli, ka ar iepriekšējo pārkāpuma konstatējumu nepietika, lai novērstu jauno uzņēmuma pārkāpjošo rīcību. Turklāt judikatūrā ir arī precizēts, ka principā fiziskai vai juridiskai personai, kas vadīja attiecīgo uzņēmumu pārkāpuma izdarīšanas brīdī, esot par to jāatbild, pat ja lēmuma, ar kuru konstatēts pārkāpums, pieņemšanas dienā uzņēmuma pārvaldība ir uzticēta kādai citai personai (iepriekš 110. punktā minētais spriedums lietā *Cascades*/Komisija). Šie kritēriji esot jāpiemēro recidīva jautājumos.
- 159 Treškārt, Tiesa iepriekš 155. punktā minētajā 2007. gada 8. februāra spriedumā lietā *Groupe Danone*/Komisija esot atkārtoti apstiprinājusi, ka iespējamais recidīvs ir viens no apstākļiem, kas ir jāņem vērā, analizējot attiecīgā pārkāpuma smagumu, saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un ka šajā kontekstā prasītājs ir vienmēr varējis paredzēt savas rīcības juridiskās sekas. Tas pats izrietot no Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punkta, kas ir apstrīdētā lēmuma juridiskais pamats. Tātad [naudas soda] palielinājuma recidīva dēļ piemērošana nekaitējot tiesiskuma principam.
- 160 Ceturtkārt, kopš tā laika esot noteikts, ka recidīva konstatēšana un tā īpašo pazīmju novērtēšana ir daļa no Komisijas pilnvarām un ka Komisijai nevar būt saistošs iespējamais noilguma termiņš šāda konstatējuma izdarīšanai (iepriekš 155. punktā minētais 2007. gada 8. februāra spriedums *Groupe Danone*/Komisija). Katrā ziņā ar polipropilēnu un PVC saistītie pārkāpumi esot konstatēti ar lēmumiem, kas tika pieņemti attiecīgi 1986. un 1994. gadā. Esot pilnībā loģiski, dabiski un piemēroti ņemt vērā šādus precedentus saistībā ar jauno pārkāpumu, kas tika izdarīts, sākot no 1996. gada. Laikposmam starp diviem pārkāpumiem pašam par sevi neesot nozīmes (Vispārējās tiesas 1999. gada 11. marta spriedums lietā T-141/94 *Thyssen Stahl*/Komisija, *Recueil*, II-347. lpp.). Laikposms starp iepriekšējiem lēmumiem un jaunā pārkāpuma sākumu esot vienāds vai pat īsāks nekā laikposmi, kurus jau ņēmušas vērā Tiesa un Vispārējā

tiesa lietās, kurās pasludināti iepriekš 157. punktā minētais spriedums lietā *Michelin/Komisija* un iepriekš 155. punktā minētais 2007. gada 8. februāra spriedums lietā *Groupe Danone/Komisija*. Komisija piebilst, ka saskaņā ar pēdējo minēto spriedumu tā “var” ņemt vērā laiku, kas pagājis kopš iepriekšējā pārkāpuma, kā vienu no apstākļiem, kas liecina par tieksmi apiet konkurences tiesību normas. Aplūkojamajā lietā Komisija esot precīzi izvērtējusi šo jautājumu apstrīdētā lēmuma preambulas 489. apsvērumā un secinājusi, ka ir jāņem vērā recidīvs.

Vispārējās tiesas vērtējums

- 161 Pamatnostādņu 2. punktā kā piemērs atbildību pastiprinošiem apstākļiem ir paredzēts “atkārtots pārkāpums [recidīvs], ko izdara tas pats uzņēmums (-i)”.
- 162 Atkārtota pārkāpuma [recidīva] jēdziens — tāds, kāds tas ir iekļauts vairāku valstu tiesību sistēmās, — paredz, ka persona ir izdarījusi jaunu pārkāpumu pēc tam, kad ir tikusi sodīta par līdzīgiem pārkāpumiem (iepriekš 160. punktā minētais spriedums lietā *Thyssen Stahl/Komisija*, 617. punkts, un iepriekš 157. punktā minētais spriedums lietā *Michelin/Komisija*, 284. punkts).
- 163 Iespējamais recidīvs ir viens no apstākļiem, kas ir jāņem vērā, analizējot attiecīgā pārkāpuma smagumu (iepriekš 72. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Aalborg Portland u.c./Komisija*, 91. punkts, un iepriekš 155. punktā minētais 2007. gada 8. februāra spriedums lietā *Groupe Danone/Komisija*, 26. punkts).
- 164 Konkrētajā gadījumā Komisija apstrīdētajā lēmumā norāda, ka *EniChem* jau bija Komisijas lēmumu adresāts saistībā ar karteljiem (t.i., Polipropilēna lēmums un *PVC II* lēmums). Tas liecina, ka pirmie naudas sodi nav bijuši pietiekami, lai šis uzņēmums

izmainītu savu rīcību. Komisija tādējādi secina, ka šis recidīvs uzskatāms par atbildību pastiprinošu apstākli, kas attaisno naudas soda pamatsummas palielināšanu par 50% (apstrīdētā lēmuma preambulas 487. apsvērumš).

165 It īpaši *Eni* norāda, ka tas nav agrāko lēmumu, ko Komisija minējusi apstrīdētajā lēmumā, adresāts.

166 No apstrīdētā lēmuma izriet, ka aplūkojamajā lietā Komisija ir ņēmusi vērā “uzņēmuma” jēdzienu EKL 81. panta izpratnē ar recidīvu saistītā atbildību pastiprinoša apstākļa piemērošanas nolūkā, kā Komisija to apstiprina savos procesuālajos dokumentos. Konkrētāk, Komisija būtībā ir uzskatījusi, ka viens un tas pats uzņēmums atkārtoti īstenoja pārkāpjošu rīcību, lai gan juridiskās personas, kas iesaistītas attiecīgajos pārkāpumos, nav bijušas identiskas. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka uzņēmuma jēdziens EKL 81. panta izpratnē ir jāsaprot kā tāds, kas apzīmē ekonomisku vienību pat tad, ja no juridiskā viedokļa šī ekonomiskā vienība sastāv no vairākām fiziskām vai juridiskām personām (skat. iepriekš 60. punktā minēto judikatūru). Šajā kontekstā ir jāuzskata, ka gadījumā, ja Komisija vēlas atsaukties uz “uzņēmuma” jēdzienu EKL 81. panta izpratnē, tai ir jānorāda uz sīki aprakstītiem un precīziem apstākļiem, kas pamato tās apgalvojumu.

167 Tomēr ir jānorāda, pirmkārt, ka apstrīdētā lēmuma preambulas 487. apsvērumā Komisija norāda uz “EniChem” vispārīgā veidā, jo šis nosaukums apstrīdētā lēmuma preambulas 36. apsvērumā ir definēts kā “jebkura *Eni SpA* piederoša sabiedrība”. Līdz ar to ir jākonstatē, ka nosaukums, ko Komisija izmantojusi apstrīdētajā lēmumā saistībā ar recidīva novērtēšanu, ir relatīvi neprecīzs, vismaz attiecībā uz juridiskām personām, kas veidoja Polipropilēna un *PVC II* lēmumos paredzēto ekonomisko vienību. Turklāt, ja pieņemtu, ka attiecīgās juridiskās personas ir tās, kas minētas apstrīdētā lēmuma preambulas 26.–35. apsvērumā, ir jāuzsver, ka Polipropilēna lēmumā minētā sabiedrība, proti, *Anic*, nav viena no minētajos preambulas apsvērumos norādītajām

juridiskajām personām. Turklāt apstrīdētā lēmuma preambulas 26.–35. apsvēruma mērķis būtībā ir aprakstīt izmaiņas *Eni* piederošajās sabiedrībās pārkāpuma laikā, kas izdarīts pēc Polipropilēna un *PVC II* lēmumu pieņemšanas. Tātad šie preambulas apsvērumi nevar sniegt pietiekami sīki aprakstītas un precīzas ziņas par izmaiņām *Eni* piederošajās sabiedrībās pirms pārkāpuma, kas sodīts ar apstrīdēto lēmumu.

- 168 Otrkārt, apstrīdētā lēmuma 262. zemsvītras piezīmē Komisija atsauca uz Polipropilēna un *PVC II* lēmumiem, norādot, ka “Eni” ir bijis iesaistīts minētajos lēmumos. Vispirms ir jānorāda, ka apstrīdētajā lēmumā nav ietverta klauzula par nosaukuma “Eni” izmantošanu — atšķirībā no nosaukuma “EniChem”. It īpaši no apstrīdētā lēmuma preambulas 26.–36. apsvēruma izriet, ka tad, kad Komisija domāja par sabiedrību *Eni* kā citu sabiedrību mātes sabiedrību, tā izmantoja nosaukuma “Eni SpA”.
- 169 Treškārt, pat ja pieņemtu, ka, izmantojot apstrīdētā lēmuma 262. zemsvītras piezīmē nosaukumu “Eni”, Komisija bija domājusi par sabiedrībām, kas bija daļas no “uzņēmuma” EKL 81. panta izpratnē, ko veidoja *Eni* kontrolētās juridiskās personas, ir jānorāda, ka Komisija šajā sakarā nav sniegusi apstrīdētajā lēmumā nekādas sīki aprakstītas un precīzas ziņas. Komisija tikai norāda savos procesuālajos dokumentos Vispārējā tiesā, ka *Eni* “pilnībā” kontrolēja Polipropilēna un *PVC II* lēmumos minētās sabiedrības. Šis apgalvojums ne tikai nav apstiprināts ar pierādījumiem, bet tas arī nav ietverts apstrīdētajā lēmumā.
- 170 Ceturtkārt, ir jānorāda, ka aplūkojamajā lietā izmaiņas attiecīgo sabiedrību struktūrā un kontrolē ir sevišķi sarežģītas. Konkrēti, Polipropilēna lēmums bija adresēts *Anic*, un šajā lēmumā *Eni* nosaukums nav izmantots. *PVC II* lēmuma preambulas 8. apsvērumā Komisija ir minējusi, ka *Anic* “ir kļuvis” par *EniChem SpA*, un preambulas 43. apsvērumā ir minējusi, ka šīs izmaiņas radušās “dažādu reorganizācijas pasākumu

rezultātā”, nesniedzot papildu precizējumus. Turklāt arī šajā lēmumā *Eni* nosaukums nav izmantots. Ir jāpiebilst, ka aplūkojamajā lietā *Eni* darbības ar attiecīgajiem ražojumiem nodrošināja *EniChem Elastomeri* (līdz šī sabiedrība tika apvienota ar *EniChem SpA* 1997. gadā, t.i., pēc *PVC II* lēmuma pieņemšanas) un ka *EniChem SpA* darbības vēlāk tika nodotas Polimeri, kas padara attiecīgo uzņēmumu organizatoriskās izmaiņas vēl sarežģītākas. Šajā kontekstā Komisijai bija jābūt īpaši precīzai un bija jāsniedz visas sīki izklāstītās ziņas, kas nepieciešamas, lai secinātu, ka apstrīdētajā lēmumā minētās sabiedrības un Polipropilēna un *PVC II* lēmumos minētās sabiedrības veido vienu un to pašu “uzņēmumu” EKL 81. panta izpratnē.

- 171 Ņemot vērā visus šos apstākļus, Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav sniegusi pietiekami daudz sīki izklāstītu un precīzu ziņu, lai varētu pamatot apgalvojumu, ka viens un tas pats “uzņēmums” EKL 81. panta izpratnē ir atkārtoti īstenojis pārkāpjošu rīcību. Šajos apstākļos ir jāapmierina otrā prasības pamata otrā daļa un līdz ar to ir jāatceļ apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punkts tiktāl, ciktāl tajā *Eni* uzliktais naudas sods ir noteikts EUR 272,25 miljonu apmērā.

c) Par trešo daļu saistībā ar kļūdu naudas soda apmēra noteikšanā saistībā ar *Syndial* izslēgšanu

Lietas dalībnieku argumenti

- 172 *Eni* atgādina, ka pēc tam, kad sākotnēji Komisija bija iekļāvusi *Syndial* par pārkāpumu atbildīgo personu vidū, adresējot tam gan pirmo, gan otro paziņojumu par

iebildumiem, Komisija tomēr esot nolēmusi to izslēgt no apstrīdētā lēmuma adresātiem. Komisija esot pamatojusi šo izvēli ar to, ka pastāv “būtisks risks, ka brīdī, kad šajā lietā tiks pieņemts un izpildīts lēmums par naudas soda uzlikšanu, *Syndial* rīcībā vairs nebūs pietiekami daudz līdzekļu, lai varētu to samaksāt” (apstrīdētā lēmuma preambulas 372. apsvērums).

173 Tomēr kritērijs, ko izmantojusi Komisija, lai izslēgtu *Syndial*, neatbilstot principiem, kas attiecas uz uzņēmumu tiesību nodošanu un uzņēmumu pārņemšanu.

174 Atsaucoties uz pirmā prasības pamata ietvaros izvirzītajiem argumentiem, *Eni* norāda, ka, ja pēc sabiedrības pārveidošanas uzņēmums, kas atzīts par atbildīgu, joprojām pastāv, tas paliekot atbildīgs iespējamās apsūdzības par pārkāpumu gadījumā. Vienīgais izņēmums no šā principa esot juridiskas personas izbeigšana. Tas tomēr nekādā ziņā neesot noticis aplūkojamajā lietā, jo — kā norādīts arī apstrīdētajā lēmumā — *Syndial* turpināja pastāvēt un nebija likvidācijas procesā. *Eni* piebilst, ka, atzīstot *Polimeri* par atbildīgu par apgalvoto pret konkurenci vērsto rīcību, ko pieļāvušas citas grupas sabiedrības, pirms *Polimeri* pārņēmis ķīmijas nozari, Komisija neesot ņēmusi vērā, ka līdz 2001. gada beigām šī sabiedrība esot bijusi kopīgs uzņēmums, ko kopīgi kontrolēja *Eni* un *Union Carbide*.

175 Nepamatotai *Syndial* izslēgšanai esot sekas attiecībā uz naudas soda līmeni. Šajā sakarā *Eni* norāda, ka kopējais *Syndial* apgrozījums gadā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas bija EUR 860 miljoni un ka solidārās atbildības gadījumā kopējā naudas soda summa nevarot pārsniegt 10% no “vismazākā uzņēmuma” apgrozījuma. Šajā pēdējā aspektā tas atsaucas uz vienu doktrīnas darbu. Lai gan *Syndial* esot ņemts vērā, lai piemērotu recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli, tas esot nepamatoti izslēgts no izskatīšanas saistībā ar naudas soda apmēra ierobežošanu tiesiskajā regulējumā

paredzētajā 10% maksimālajā līmenī. No tā izrietot, ka kopējā *Eni* uzliktā naudas soda summa esot pretrunā Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktam un, šķiet, esot acīmredzamas pilnvaru nepareizas izmantošanas rezultāts.

- ¹⁷⁶ Komisija lūdz noraidīt otrā prasības pamata trešo daļu. It īpaši tā apgalvo, ka *Syndial* izslēgšana neesot ietekmējusi *Eni* uzliktā naudas soda summu.

Vispārējās tiesas vērtējums

- ¹⁷⁷ Apstākļi, ka vairākas sabiedrības ir solidāri atbildīgas par naudas soda samaksu tādēļ, ka tās veido vienu uzņēmumu EKL 81. panta izpratnē, saistībā ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā paredzētās maksimālās robežas piemērošanu nenozīmē, ka katras sabiedrības saistības nepārsniedz 10% no apgrozījuma, ko tā realizējusi pēdējā saimnieciskajā gadā. 10% maksimālā robeža minētās tiesību normas izpratnē ir jāaprēķina, par pamatu ņemot visu sabiedrību, kas veido vienotu ekonomisku vienību, kas rīkojas kā uzņēmums EKL 81. panta izpratnē, kumulatīvo apgrozījumu, jo tikai tajā ietilpstošo sabiedrību kumulatīvais apgrozījums var liecināt par attiecīgā uzņēmuma lielumu un ekonomisko varu (Vispārējās tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lieta T-9/99 *HFB* u.c./Komisija, *Recueil*, II-1487. lpp., 528. un 529. punkts, un iepriekš 95. punktā minētais 2007. gada 12. decembra spriedums lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija, 90. punkts).
- ¹⁷⁸ Līdz ar to, pat ja pieņemtu, ka *Syndial* būtu apstrīdētā lēmuma adresāts, naudas soda, par kura samaksu *Eni* būtu solidāri atbildīgs, summa nebūtu jāierobežo ar 10% no *Syndial* apgrozījuma. No tā izriet, ka *Eni* argumenti nav iedarbīgi.

179 Turklāt, ja pieņemtu, ka ar saviem argumentiem *Eni* faktiski apstrīd tā atzišanu par atbildīgu par pārkāpumu, ko izdarījis *EniChem SpA* (kļuva par *Syndial*), lai gan uz *Syndial* neattiecas apstrīdētais lēmums, šie argumenti ir jānoraida tādu pašu iemeslu dēļ kā tie, kas izklāstīti šā sprieduma 117. punktā. Apstākļi, ka līdz 2001. gada beigām *Polimeri* ir bijis kopīgs uzņēmums, ko kopīgi kontrolēja *Eni* un *Union Carbide*, nevar grozīt šo secinājumu, jo nav strīda par to, ka darbības nodošana starp *EniChem SpA* (kļuva par *Syndial*) un *Polimeri* notika 2002. gada 1. janvārī.

180 Ņemot vērā šos apstākļus, *Eni* izvirzītā otrā prasības pamata trešā daļa ir jānoraida kā nepamatota.

181 No visiem šiem apsvērumiem izriet, ka ir jāapmierina otrā prasības pamata otrā daļa un līdz ar to ir jāatceļ apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punkts tiktāl, ciktāl tajā *Eni* uzliktais naudas sods ir noteikts EUR 272,25 miljonu apmērā, un jānoraida pārējie prasījumi par apstrīdētā lēmuma daļēju atcelšanu.

B — Par prasījumiem grozīt naudas soda summu

182 Šā sprieduma 166.–171. punktā izklāstīto iemeslu dēļ Vispārējai tiesai, īstenojot savu neierobežoto kompetenci saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 31. pantu, vispirms ir jāgroza apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punkts tiktāl, ciktāl Komisija, lai [aprēķina] rezultātā iegūtu summu EUR 272,25 miljonu apmērā, attiecībā uz *Eni* ir kļūdaini izmantojusi recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli.

- 183 Šīs lietas apstākļos, lai atbilstošā veidā noteiktu naudas soda apmēru, Komisijas izmantotā aprēķina metode pārējā daļā ir jāatstāj bez grozījumiem.
- 184 Līdz ar to *Eni* uzliktā naudas soda galīgā summa tiek noteikta EUR 181,5 miljonu apmērā.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 185 Atbilstoši Reglamenta 87. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Atbilstoši tā paša panta 3. punkta pirmajai daļai, ja lietas dalībniekiem spriedums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, Vispārējā tiesa var nolemt, ka tiesāšanās izdevumi ir jāsadala. Šīs lietas apstākļos ir jānolemj, ka katrs lietas dalībnieks sedz savus tiesāšanās izdevumus pats.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (pirmā palāta)

nospriež:

- 1) **atcelt Komisijas 2006. gada 29. novembra Lēmuma C(2006)5700, galīgā redakcija, par procedūru saskaņā ar EKL 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta COMP/F/38.638 — Butadiēnkaučuks un emulsijas polimerizācijā**

iegūts butadiēnstirolkaučuks) 2. panta c) punktu tiktāl, ciktāl tajā *Eni* uzliktais naudas sods ir noteikts EUR 272,25 miljonu apmērā;

2) *Eni* uzliktā naudas soda galīgā summa ir noteikta EUR 181,5 miljonu apmērā;

3) pārējā daļā prasību noraidīt;

4) katrs lietas dalībnieks sedz savus tiesāšanās izdevumus pats.

Dehousse

Wiszniewska-Białecka

Wahl

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2011. gada 13. jūlijā.

[Paraksti]

Satura rādītājs

Tiesvedības priekšvēsture	II - 4465
Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi	II - 4475
Juridiskais pamatojums	II - 4476
A — Par prasījumiem daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu	II - 4477
1. Par pirmo pamatu, saskaņā ar kuru <i>Eni</i> esot prettiesiski atzīts par vainīgu pārkāpumā	II - 4477
a) Par pirmo daļu saistībā ar vairojamības pārkāpumā nosacījumu kļūdainu piemērošanu	II - 4478
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4478
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4483
b) Par otro daļu, kas saistīta ar objektīvas atbildības kļūdainu piemērošanu ..	II - 4488
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4488
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4491
c) Par trešo daļu saistībā ar kļūdu <i>Eni</i> sniegto pierādījumu novērtēšanā	II - 4492
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4492
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4497
d) Par ceturto daļu saistībā ar kapitālsabiedrību ierobežotās atbildības principa un kopīgo principu attiecībā uz atbildību pārkāpumu	II - 4500
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4500
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4503

2. Par otro, pakārtoti izvirzīto pamatu saistībā ar prettiesisku naudas soda apmēra noteikšanu	II - 4505
a) Par pirmo daļu saistībā ar reizināšanas koeficienta preventīvas iedarbības nodrošināšanai kļūdainu piemērošanu	II - 4506
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4506
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4508
b) Par otro daļu saistībā ar nepamatotu naudas soda pamatsummas palielināšanu recidīva dēļ	II - 4515
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4515
— Eni argumenti	II - 4515
— Komisijas argumenti	II - 4517
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4519
c) Par trešo daļu saistībā ar kļūdu naudas soda apmēra noteikšanā saistībā ar <i>Syndial</i> izslēgšanu	II - 4522
Lietas dalībnieku argumenti	II - 4522
Vispārējās tiesas vērtējums	II - 4524
B — Par prasījumiem grozīt naudas soda summu	II - 4525
Par tiesāšanās izdevumiem	II - 4526